

2010:
ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ ΠΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ**

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2003

Περιεχόμενα

1.	Ο ΣΤΟΧΟΣ: ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΗ ΣΕ ΟΛΟΥΣ.....	3
2.	ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΕ ΟΛΟΥΣ: ΕΝΑ ΚΛΕΙΔΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ, ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	6
2.1.	Προώθηση της προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρία και για μια πολύμορφη και γηράσκουσα κοινωνία.....	6
2.2.	Προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης	8
2.3.	Δημιουργία ενός βιώσιμου δομημένου περιβάλλοντος.....	10
3.	ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΕ ΟΛΟΥΣ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ	12
3.1.	Δημιουργία ενός αποτελεσματικού πλαισίου κανονισμών	12
3.1.1.	Η παρούσα κατάσταση στην ΕΕ	13
3.1.2.	Η Προσβασιμότητα σε όλους αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα.....	14
3.1.3.	Ένταξη της διάστασης της προσβασιμότητα σε όλους.....	15
3.1.3.1.	Προϊόντα Δομικών Κατασκευών	15
3.1.3.2.	Υγιεινή και ασφάλεια στον εργασιακό χώρο	16
3.2.	Εκσυγχρονισμός και ανάπτυξη προτύπων	16
3.3.	Ανάπτυξη στατιστικών και δεικτών	19
3.4.	Προώθηση της ευθύνης στις δημόσιες αρχές.....	19
3.4.1.	Καθιστώντας το δομημένο περιβάλλον προσβάσιμο σε όλους έως το 2010.....	19
3.4.2.	Κρατικές προμήθειες.....	20
3.4.3.	Περιφερειακή πολιτική της ΕΕ.....	21
3.5.	Συσχέτιση όλων των φορέων	22
3.5.1.	Ευαισθητοποίηση και ενίσχυση του συντονισμού	22
3.5.2.	Διαπαιδαγώγηση και κατάρτιση.....	22
3.5.3.	Ανάμιξη επιχειρήσεων και ιδιωτών.....	23
3.6.	Ενισχύοντας το κοινοτικό επίπεδο συντονισμού.....	24
4.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	25
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΝΤΟΛΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ.....	26
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ	28

1. Ο ΣΤΟΧΟΣ: ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΗ ΣΕ ΟΛΟΥΣ

Ένα δομημένο περιβάλλον αποτελεί θεμέλιο για μια κοινωνία βασισμένη στην ισότητα, παρέχοντας στους πολίτες της την αυτονομία καθώς και τα μέσα να επιδιώξουν μία ενεργό κοινωνική και οικονομική ζωή. Προκειμένου ένα άτομο να απολαμβάνει **τα δικαιώματα του ως πολίτης**, πρέπει να έχει πρόσβαση σε κτίρια, χώρους κι άλλες εγκαταστάσεις: προσβάσιμο περιβάλλον σημαίνει πως τα άτομα είναι σε θέση **να αναζητήσουν εργασία, να λάβουν εκπαίδευση και κατάρτιση και να επιδιώξουν μία ενεργό κοινωνική και οικονομική ζωή**.

Πριν τρία χρόνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε πως το 2003 θα ήταν το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Αναπηρίες. Στο πλαίσιο αυτό, συγκροτήθηκε από την κ. Άννα Διαμαντοπούλου, Επίτροπο της Γενικής Διεύθυνσης Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Ομάδα Εμπειρογνομόνων στην οποία ανατέθηκε να εξετάσει το ζήτημα της προσβασιμότητας μέσα σε μια αυξανόμενα πολύμορφη και γηράσκουσα κοινωνία και να υποβάλλει συγκεκριμένες προτάσεις¹.

Ο κεντρικός πυρήνας της παρούσης έκθεσης είναι το γεγονός πως η προώθηση της προσβασιμότητας σε όλους θα συμβάλει στην επιτυχία της ευρωπαϊκής στρατηγικής «οικονομική και κοινωνική ανανέωση», η οποία εγκαινιάστηκε πριν τρία χρόνια στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεσμεύτηκε να εκσυγχρονίσει και να ενισχύσει την κοινωνική συνοχή και προστασία, ως το κλειδί για να επιτύχει έως το 2010, μία ευρύτερη και βελτιωμένη ανάπτυξη, αλλά και για να καταστήσει την Ευρώπη έναν καλύτερο τόπο να ζει κανείς. Είναι επομένως μια μοναδική ευκαιρία να εξεταστούν τα θέματα αναπηρίας ως πρωταρχικά στοιχεία της «στρατηγικής της Λισσαβόνας», η οποία στηρίζεται σε τέσσερις στρατηγικούς στόχους: την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, την επίτευξη πλήρους απασχόλησης, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης.

Πρέπει να προωθήσουμε μια δυναμική, θετική προσέγγιση για τη προσβασιμότητα έχοντας ένα ξεκάθαρο στόχο: **την υλοποίηση μιας “ατζέντας προσβασιμότητας» έως το 2010**, που είναι η προθεσμία την οποία όρισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας όταν εγκαινίασε την στρατηγική του.

Έχοντας υπ’ όψιν τον συγκεκριμένο στόχο, η Ομάδα Εμπειρογνομόνων έχει εγκρίνει τέσσερις αρχές, οι οποίες συγκροτούν την παρούσα Έκθεση:

- **Η προσβασιμότητα είναι μια υπόθεση που αφορά όλους και όχι μόνο μια μειονότητα με φυσικές αναπηρίες.** Σε μια αυξανόμενα πολύμορφη κοινωνία, με ένα γηράσκοντα πληθυσμό, η προσβασιμότητα πρέπει να απασχολήσει ένα ευρύτερο φάσμα πολιτικών από αυτό προηγούμενων ετών, όταν ακόμη γινόταν αντιληπτή ως αποκλειστική αρμοδιότητα των σχετικών με την αναπηρία πολιτικών. Οι πολιτικές προσβασιμότητας πρέπει τώρα να **εστιάζουν στα «υπαρκτά» άτομα που χρησιμοποιούν το δομημένο περιβάλλον σε καθημερινή βάση, και όχι σε φανταστικά άτομα, δημιουργημένα από στατιστικές.** Οι πολιτικές αυτές οφείλουν να εξυπηρετήσουν τα δικαιώματα των εν λόγω ατόμων και να ανταποκριθούν στην διαφορετικότητα των αναγκών τους.

¹ Βλ. παράρτημα 1 για την εντολή και τη σφαίρα δραστηριοτήτων της ομάδας

- **Η προσβασιμότητα πρέπει να αντιμετωπιστεί με ένα σφαιρικό και ενιαίο τρόπο**, διέποντας όλους τους τομείς πολιτικής (κατασκευή, υγιεινή και ασφάλεια σε χώρους εργασίας, Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών, κρατικές προμήθειες, εκπαίδευση κ.α.). Δεν πρέπει πλέον να θεωρείται αποκλειστικός τομέας των εμπειρογνομόνων δόμησης ή μεταφορών. Η προσβασιμότητα πρέπει να επιτευχθεί με τη **συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων** (από τους τομείς της κοινωνικής πολιτικής, του φυσικού σχεδιασμού, των τεχνολογιών της Πληροφορίας και επικοινωνίας, των δομικών κατασκευών, της μεταφοράς κ.α.).
- **Οι πολιτικές προσβασιμότητας μπορούν να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν μόνο με τη συμμετοχή των ατόμων και των ΜΚΟ που τα εκπροσωπούν.**
- **Η προσβασιμότητα είναι θεμελιώδης για μια βιώσιμη ανάπτυξη**, λόγω του ότι βελτιώνει την ποιότητα ζωής και καθιστά το αστικό περιβάλλον περισσότερο **κατοικήσιμο**.

Η προσβασιμότητα αποτελεί θέμα της ημερήσιας διάταξης πολύ καιρό τώρα, με ελάχιστα ωστόσο επιτεύγματα. Πρέπει να στηριχτούμε στη δυναμική και στα επιτεύγματα του Ευρωπαϊκού Έτους για Άτομα με Αναπηρίες και να επιτύχουμε συγκεκριμένα, άμεση πρόοδο: Αυτός είναι ο στόχος της παρούσης έκθεσης.

Η έκθεση έχει σχεδιαστεί από μία ομάδα εμπειρογνομόνων υπό την προεδρία του κ. Domenico Lenarduzzi, Επίτιμου Γενικού Διευθυντή για την Εκπαίδευση και τον Πολιτισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και την κ. Mitzi Bollani, αρχιτέκτονα, ως αντιπρόεδρο. Η έκθεση ωφελήθηκε από τις συμβουλές που πρόσφεραν διάφορες Γενικές Διευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ενδιαφέρονται για την πολιτική προσβασιμότητας².

² ΓΔ Επιχειρήσεων, ΓΔ Κοινωνία της Πληροφορίας, ΓΔ Έρευνας, καθώς και η Γενική Γραμματεία της Επιτροπής

Προσβασιμότητα σε δομημένο περιβάλλον: Τι είναι;

Όλοι μας συναντάμε δυσκολίες καθώς περπατάμε στους δρόμους, εισερχόμαστε σε ένα κτίριο ή αναζητούμε ένα συγκεκριμένο χώρο μέσα σε αυτό, επειδή το πεζοδρόμιο είναι πολύ ψηλό για το καροτσάκι ενός νηπίου ή για μια αναπηρική πολυθρόνα, επειδή οι πόρτες είναι πολύ στενές για να περάσει η πολυθρόνα, ή υπερβολικά βαριές για ένα παιδί ή για κάποιον ηλικιωμένο που υποφέρει από αρθριτικά, ή δεν μπορούν καν να εντοπιστούν από άτομα με μειωμένη όραση, καθώς η αντίθεση με τον υπόλοιπο περιβάλλον είναι ελάχιστη. Μπορεί επίσης να μην υπάρχει προειδοποιητική σήμανση ή σηματοδότηση, ή να είναι ανεπαρκής, περίπλοκη, να προκαλεί σύγχυση κτ.λ. Το περιβάλλον μας, ιδίως στις μεγάλες πόλεις, δημιουργεί μόνιμα όσο και προσωρινά εμπόδια και φραγμούς σε όλους τους ανθρώπους, αλλά κυρίως σε όσους έχουν κάποιου είδους αναπηρία. Τα άτομα, που η ζωή τους περιορίζεται από ένα μη προσβάσιμο δομημένο περιβάλλον, είναι κυρίως εκείνα που έχουν κάποια μορφή φυσικής αναπηρίας (προσωρινή ή μόνιμη), μειωμένη όραση ή ακοή ή αντιμετωπίζουν δυσκολίες εκμάθησης. Μπορεί επίσης να είναι άτομα πολύ νεαρά ή πολύ ηλικιωμένα.

Προσβασιμότητα σημαίνει πρωτίστως πως **όλοι πρέπει να έχουν ίση πρόσβαση στο δομημένο περιβάλλον**, π.χ:

- Τα **κτίρια**. Μπορεί να είναι *δημόσια*, είτε στεγάζουν μια δημόσια υπηρεσία (όπως μουσεία, ταχυδρομεία, νοσοκομεία, γραφεία εύρεσης εργασίας, κ.τ.λ.) ή κάποια επιχείρηση (καταστήματα, εστιατόρια, γραφεία κ.α.). Μπορεί επίσης να είναι *ιδιωτικές* κατοικίες. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στα *ιστορικά κτίρια*, όπου η εμπειρία δείχνει ότι μπορούν κι αυτά να γίνουν προσβάσιμα χωρίς να κινδυνεύσει ή να αλλοιωθεί η αρχιτεκτονική ή ιστορική τους ακεραιότητα. Οι προϋποθέσεις για την προσβασιμότητα ποικίλουν ανάλογα με την φύση και την χρήση των κτηρίων – η χρήση των οποίων *αλλάζει ταχύτερα* από ό,τι παλαιότερα, π.χ. μία οικία μετατρέπεται σε γραφείο – και με ευθύνη των δημόσιων αρχών να επιδείξουν «ορθές πρακτικές». Αυτές οι προϋποθέσεις διαφέρουν επίσης όσον αφορά τα νέα ή προτεινόμενα κτίρια και τα ήδη υπάρχοντα, τα οποία αντιμετωπίζονται με την υπάρχουσα νομοθεσία, μέσω εργασιών ανακαίνισης ή προσαρμογών.

- **Τι υπάρχει γύρω και μεταξύ των κτιρίων**: οδοί, δρόμοι, πεζοδρόμια, διαβάσεις πεζών, σηματοδότηση, ελεύθεροι χώροι και χώροι ψυχαγωγίας, όπως πάρκα και παιδικές χαρές. Προσβασιμότητα σε όλους σημαίνει πως αυτοί οι χώροι είναι ασφαλείς, άνετοι κι ευχάριστοι για όλους. Τα μέσα μεταφοράς υπάγονται στο δομημένο περιβάλλον (π.χ. στάσεις λεωφορείων, σταθμοί του μετρό και του ηλεκτρικού, οδικές πινακίδες). Τα προσβάσιμα μέσα μεταφοράς αποτελούν ζωτική προϋπόθεση για την προσβασιμότητα στο δομημένο περιβάλλον.

- Το **“εικονικό περιβάλλον”**. Στις κοινωνίες μας, που βασίζονται στην γνώση, το δομημένο περιβάλλον περιλαμβάνει ολοένα και περισσότερες ηλεκτρονικές συσκευές κι εξοπλισμούς όπως πλατφόρμες πρόσβασης, περιβαλλοντικούς ελεγκτές, αυτόματες συσκευές πώλησης προϊόντων, συναγερμούς κ.α. Οι Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών αποτελούν πρωταρχικό στοιχείο προσβασιμότητας στο δομημένο περιβάλλον και πρέπει να συμβάλουν στην άρση των υφιστάμενων φραγμών για τα μειονεκτούντα άτομα. Πρέπει επίσης να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από άτομα με νοητική ή με αισθητήριες αναπηρίες. Με την ταχεία ανάπτυξη και εξάπλωση αυτών των τεχνολογιών, θα δομούνται διαρκώς και περισσότερες «έξυπνες κατασκευές».

Στηριζόμενοι σε δεκαετίες συζητήσεων, έρευνας και συγκεκριμένων επιτευγμάτων σχετικά με τις έννοιες του «καθολικού σχεδιασμού»³ και του «σχεδιασμού για όλους»⁴, είμαστε σε θέση να διατυπώσουμε έναν

³ «Ο σχεδιασμός των προϊόντων και των περιβαλλόντων ώστε να είναι χρησιμοποιήσιμα από όλα τα άτομα, στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, χωρίς να χρήςουν προσαρμογής ή ειδικού σχεδιασμού». Βλ. http://www.design.ncsu.edu:8120/cud/univ_design/princ_overview.htm (ιστοσελίδα στην αγγλική γλώσσα).

⁴ «Η Ευρωπαϊκή Έννοια της Προσβασιμότητας βασίζεται στις αρχές του Σχεδιασμού για όλους.»

1. Στόχος είναι η παροχή περιβαλλόντων τα οποία είναι άνετα, ασφαλή κι ευχάριστα στην χρήσης τους από τον καθένα, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρίες.

ορισμό της «προσβασιμότητας στο δομημένο περιβάλλον» που θα αποτελεί την βάση της παρούσης έκθεσης:

“Προσβασιμότητα» σημαίνει παροχή κτιριακών εγκαταστάσεων και χώρων σχεδιασμένων και διαχειριζομένων με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι ασφαλείς, υγιείς, άνετοι κι ευχάριστοι στη χρήση τους για όλα τα μέλη της κοινωνίας. Δηλώνει επίσης πως τα κτίρια πρέπει να είναι προσβάσιμα⁵, πραγματικά «χρησιμοποιήσιμα» από το ισόγειο έως το τελευταίο τους όροφο και να εξασφαλίζουν τη δυνατότητα αυτόνομης διακίνησης και διαφυγής⁶.

2. ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΕ ΟΛΟΥΣ: ΕΝΑ ΚΛΕΙΔΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ, ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στις κοινωνίες μας πραγματοποιούνται διαρκώς πολλές αλλαγές, οι οποίες συντελούν στην κατανόηση της προσβασιμότητας στο δομημένο περιβάλλον ως μιας θεμελιώδους προϋπόθεσης για μια αλληλέγγυα κοινωνία με συνεχή αυξανόμενη μέριμνα για όλους. Η κοινωνία συμβιβάζεται με την πολυμορφία της. Γίνεται διαρκώς ευρύτερα το γεγονός πως όλοι είμαστε διαφορετικοί, ωστόσο όλοι αποζητάμε να ανήκουμε στη κοινωνία που ζούμε. Ένα προσβάσιμο δομημένο περιβάλλον εξυπηρετεί και φιλοξενεί την διαφορετικότητα.

2.1. Προώθηση της προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρία και για μια πολύμορφη και γηράσκουσα κοινωνία

Η προσβασιμότητα στο δομημένο περιβάλλον αφορά ένα μεγάλο αριθμό ομάδων και ατόμων μέσα στις κοινωνίες μας. Πάνω από το ¼ του πληθυσμού της ΕΕ αντιμετωπίζει προβλήματα προσβασιμότητας σε καθημερινή βάση, ξεκινώντας από ψηλά, άβολα σκαλοπάτια **εξωστόθυρα**, μέχρι κακοσχεδιασμένα κλιμακοστάσια. Ο καθένας μας μπορεί να αντιμετωπίσει τέτοια εμπόδια-κινδύνους ωστόσο, ενώ οι κανονισμοί για την υγιεινή και την ασφάλεια έχουν μειώσει δραματικά τον αριθμό των θανατηφόρων ατυχημάτων κατά την κατασκευή κτιρίων, έχει δοθεί λιγότερη προσοχή στους κινδύνους που συνδέονται με την έλλειψη προσβασιμότητας ήδη κατασκευασμένων κτιρίων.

- **Άτομα με μόνιμες ή προσωρινές αναπηρίες.** Στην Ευρώπη δεν υπάρχει κοινός ορισμός της έννοιας «αναπηρία», κι ορισμένα κράτη μέλη δεν διαθέτουν στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό των ατόμων με λειτουργικές αναπηρίες.

2. Οι αρχές του Σχεδιασμού για όλους απορρίπτουν τον διαχωρισμό του ανθρώπινου πληθυσμού σε άτομα αρτιμελή και άτομα με αναπηρίες.

3. Ο Σχεδιασμός για όλους περιλαμβάνει συμπληρωματικές παροχές, όπου αυτό αρμόζει.

Βλ: <http://www.eca.lu/index.php> (ιστοσελίδα στην αγγλική γλώσσα).

⁵ Για παράδειγμα, με μια είσοδο ισόπεδη ή επικλινή, που είναι ευδιάκριτη λόγω αντίθεσης με το περιβάλλον και υποδεικνύεται από συστήματα καθοδήγησης αφής ή ακοής.

⁶ Για παράδειγμα, ένας ανελκυστήρας είναι δυνατόν να παρέχει έξοδο διαφυγής σε περίπτωση πυρκαγιάς όταν είναι εξοπλισμένος, με τα απαραίτητα πληκτρολόγια για άτομα που χρησιμοποιούν αναπηρικές πολυθρόνες και για άτομα με προβλήματα όρασης, με ηχητική σήμανση και συστήματα καθοδήγησης για τον εντοπισμό τους.

Όπου υπάρχουν αριθμοί, σχεδόν πάντα συνδέονται με την επιλεξιμότητα για *επιδόματα*. Διαθέσιμοι αριθμοί χρονολογούνται από το 1999, και βασίζονται σε άτομα που αναφέρονται ως εμποδιζόμενα στις δραστηριότητες τους «σε μέτριο ή σοβαρό βαθμό». Πρόκειται επομένως για κάτι υποκειμενικό, και μεταξύ των χωρών διαπιστώνονται τεράστιες ασυμφωνίες, που μπορούν να αιτιολογηθούν από τις διαφορετικές αντιλήψεις που επικρατούν ανά την Ευρώπη για τις έννοιες «υγεία» και «αναπηρία». Το 1999 το **18%** του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ, ανέφερε «σοβαρή» ή «μέτρια» ανικανότητα ή ανεπάρκεια στην καθημερινή ζωή, **7%** εκ των οποίων αναφέρονταν ως έχοντες «αναπηρία σε σοβαρό βαθμό»⁷.

- **Ηλικιωμένα άτομα.** Οι αναπηρίες συνδέονται στενά με την ηλικία και οι κοινωνίες μας αντιμετωπίζουν έναν αυξανόμενο αριθμό ανθρώπων ηλικίας 75 ετών κι άνω, που είναι πολύ πιθανό να έχουν κάποιου είδους ανεπάρκεια ή αναπηρία. Το 2040, η ομάδα αυτή θα αποτελεί το **14,4%** του συνολικού πληθυσμού, έναντι του **7,5%** που ήταν το 2003, μια αύξηση, σχεδόν στο διπλάσιο⁸. Περίπου το **45%** των ατόμων ηλικίας 75 ετών κι άνω ανέφεραν (το 1999) ότι παρουσιάζουν προβλήματα στην καθημερινή τους ζωή, φυσικές ή νοητικές, εκ των οποίων το **27%** ανέφερε πως είχε πολύ σοβαρού βαθμού αναπηρία. Η έντονη επιθυμία των ηλικιωμένων να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους και να ζήσουν στο δικό τους σπίτι σε συνδυασμό με τη βελτιωμένη υγειονομική περίθαλψη, την κοινωνική μέριμνα, τις εξελίξεις στην τεχνολογία, και σε ορισμένες περιπτώσεις την αυξανόμενη αγοραστική δύναμη, θα διασφαλίσει ότι μπορούν και θα συνεχίσουν να ζουν στο δικό τους σπίτι. Κάτι τέτοιο θα δώσει την ώθηση για ένα πιο προσβάσιμο δομημένο περιβάλλον, π.χ. εξάλειψη σκαλιών στη είσοδο των σπιτιών, χαμηλωμένα πεζοδρόμια και ανελκυστήρας – ή δυνατότητα για προσθήκη ανελκυστήρα- σε κάθε οίκημα που διαθέτει τουλάχιστον δύο ορόφους.
- **Μικρά παιδιά, γονείς και φροντιστές.** Το δομημένο περιβάλλον που είναι ανεπαρκώς προσβάσιμο σε μικρά παιδιά απασχολεί πολλούς ευρωπαίους, όπως π.χ. τα ψηλά πεζοδρόμια, οι στενές θύρες των ανελκυστήρων, τα απότομα κλίμακοστάσια στις εισόδους των κτιρίων, οι ψηλές εισοδοί των λεωφορείων, κ.τ.λ. Αυτό σημαίνει ότι, από πολλές απόψεις, παιδιά κάτω των 5 ετών και οι συνοδοί αντιμετωπίζουν τις ίδιες δυσκολίες με τα μειονεκτούντα άτομα, όσον αφορά στην προσβασιμότητα στο δομημένο περιβάλλον.

(Ποσοστό επί τοις % του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ-15, πηγή Eurostat)	ΣΗΜΕΡΑ	2040
Άτομα που ανέφεραν φυσική, αισθητηριακή ή νοητική αναπηρία	23% (1999)	
Εκ των οποίων: ανέφεραν «σοβαρού βαθμού» αναπηρία	8% (1999)	
Άτομα άνω των 75 ετών	7.5%	14.4%

⁷ Πηγή: Eurostat

⁸ Πηγή: Eurostat σενάριο αναφοράς δημογραφικών προβλέψεων, αναθεώρηση 1999

Παιδιά κάτω των 5 ετών	5.3%	4.5%
Άτομα που ανέφεραν προσωρινή ανεπάρκεια ή ανικανότητα στην καθημερινότητα τους (τις τελευταίες δυο εβδομάδες)	13.4% (1996)	

Οι αριθμοί δεν μπορούν να προστεθούν λόγω πιθανής επικάλυψης μεταξύ διάφορων κατηγοριών (π.χ. το 45% των ατόμων άνω των 75 ετών αναφέρουν κάποια μορφή αναπηρίας)

Κατά συνέπεια, η προσβασιμότητα σε όλους, αφορά πλέον σε μια μειονότητα με ειδικές ανάγκες. Σχεδιαστές, αρχιτέκτονες, δημιουργοί αστικής πολιτικής και άλλοι πρέπει να εξετάσουν **όλες τις πλευρές της ανθρώπινης λειτουργίας**, όπως: να περπατά κάποιος, να ανεβαίνει σκάλες, να κρατά αντικείμενα, να σηκώνει βάρη, να βλέπει, να ακούει, να καταλαβαίνει κ.α., όπως αυτές καθορίστηκαν στο *Διεθνή Προσδιορισμό Λειτουργίας, Αναπηρίας και Υγείας* του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. Πρέπει να σχεδιάζουν κτίρια και αντικείμενα προκειμένου να **παρέχουν πολυμορφία εκτέλεσης** για κάθε μία από αυτές τις διαφορετικές λειτουργίες, και συνεπώς να ανταποκρίνονται στην διαφορετικότητα των εν λόγω ατόμων σε ζητήματα προσβασιμότητας. Ο σχεδιασμός κτιρίων και αντικειμένων πρέπει να χαρακτηρίζεται από πολυμορφία, που θα ανταποκρίνεται στη διαφορετικότητα, δηλαδή τις διαφορετικές ανάγκες των εν λόγω ατόμων.

2.2. Προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης

Η «παραδοσιακή» άποψη για την προσβασιμότητα ως απλά ένα «επιπρόσθετο» χαρακτηριστικό που εξυπηρετεί συγκεκριμένες ανάγκες, (συνήθως των ατόμων που χρησιμοποιούν αναπηρική πολυθρόνα και /ή εκείνων με μειωμένη όραση), υπονοεί ότι η προσβασιμότητα είναι μόνο ζήτημα επιβολής τεχνικών προτύπων, και ως εκ τούτου συνεπάγεται κάποιο κόστος συμμόρφωσης για τις επιχειρήσεις, τις τοπικές αυτοδιοικήσεις και τις δημόσιες υπηρεσίες. Τέτοια έξοδα όντως μπορεί να προκύψουν, όταν επιβάλλονται δεσμευτικά πρότυπα. Ωστόσο, υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι το κόστος των προσαρμογών για την επίτευξη προσβασιμότητας είναι υπερτιμημένο⁹ ή αρκετά περιορισμένο συγκριτικά με το μέγεθος των οικονομιών μας¹⁰.

Η προσβασιμότητα πρέπει να γίνει αντιληπτή ως μια επένδυση στην υποδομή, που οδηγεί σε αυξανόμενη παραγωγή και υψηλότερη παραγωγικότητα

⁹ Για παράδειγμα, μια μελέτη που αναλήφθηκε από την εταιρεία Sears στις ΗΠΑ δείχνει πως από τις 436 «εύλογες προσαρμογές» που παρασχέθηκαν από την εταιρία μεταξύ 1978-1992, το 69% ήταν ανέξοδες, στο 28% οι δαπάνες ήταν λιγότερες από \$1.000, και μόνο το 3% κόστισαν πάνω από \$1.000. Βλ. φυλλάδιο που ανακοινώθηκε από το Αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης στη διεύθυνση: <http://www.usdoj.gov/crt/ada/pubs/mythfct.txt> (ιστοσελίδα στην αγγλική γλώσσα).

¹⁰ Για παράδειγμα, η *Αξιολόγηση των Επιπτώσεων του Ρυθμιστικού Πλαισίου* μίας τροποποίησης του Βρετανικού Κανονισμού Δόμησης, εκτίμησε τις συσσωρευμένες δαπάνες από τις νέες κατασκευές και επεκτάσεις σε €173 εκ./έτος, οι οποίες πρέπει να σχετίζονται με ΑΕΠ του ποσού των €1548 δις. το 2000 (απαρτίζουν δηλαδή το 0,01%).

- **Δημιουργία αξίας για τους ιδιοκτήτες.** Ένα κτίριο που πληρεί τις προϋποθέσεις προσβασιμότητας σε όλους, θα είναι σε θέση να προσαρμοστεί εύκολα στις μεταβαλλόμενες ανάγκες, (συμπεριλαμβανομένης της γήρανσης ή της αναπηρίας που μπορεί να προκύψουν στους κατοίκους του), χωρίς πρόσθετες εργασίες. Θα μπορούσε επομένως η αξία του να εκτιμηθεί υψηλότερη από αυτήν ενός λιγότερο προσβάσιμου ακινήτου, το οποίο θα χρειαστεί εκτεταμένες και πολυέξοδες προσαρμογές στο μέλλον.
- **Αύξηση του τζίρου.** Ένα προσβάσιμο κτίριο απευθύνεται σε μια ευρύτερη πελατεία, επιτρέποντας στα άτομα με αναπηρία να εισέλθουν σε αυτό και να χρησιμοποιήσουν τους χώρους του. Ακόμη αυξάνει την συνολική αποδοτικότητα, αφού διευκολύνει τη χρήση των εγκαταστάσεων από όλους. Αντίστοιχα παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν σε ορισμένα δημόσια μέσα μεταφοράς¹¹.
- **Προσέλκυση νέων εργαζομένων και διατήρηση του υπάρχοντος προσωπικού.** Με προσβάσιμα κτίρια - και συχνά, προβαίνοντας μόνο σε περιορισμένες προσαρμογές- οι εργοδότες είναι σε θέση αφ' ενός να απευθύνονται σε ευρύτερες κατηγορίες **υποψήφιων νέων εργαζομένων** (άτομα με αναπηρίες), κι αφ' εταίρου να διατηρήσουν τους **ήδη υπάρχοντες**, οι οποίοι ίσως αντιμετωπίσουν προβλήματα αναπηρίας στο μέλλον. Τα δύο αυτά ζητήματα αποτελούν βασικά σημεία της νέας «Ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση», η οποία θέτει ως «πρωταρχικό στόχο» *«την επιδίωξη πλήρους απασχόλησης με την υιοθέτηση μιας σφαιρικής πολιτικής προσέγγισης, στην οποία θα περιέχονται πρόσθετα μέτρα για την προσφορά και τη ζήτηση»*¹². Στο πλαίσιο αυτό, η προώθηση της προσβασιμότητας σε όλους, συντελεί στην ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρίες στην αγορά εργασίας.
- **Μείωση των δαπανών κοινωνικής προστασίας.** Ένα προσβάσιμο περιβάλλον ενθαρρύνει τα άτομα με αναπηρίες και τους ηλικιωμένους να ακολουθήσουν μια αυτόνομη ζωή (διατηρώντας δικό τους σπίτι και συμμετέχοντας στην κοινωνική ζωή), και κατ' επέκταση περιορίζονται οι δαπάνες του δημοσίου για ιδρυματική περίθαλψη.
- **Περιορισμός ασφάλιστρων.** Η εφαρμογή των προϋποθέσεων της προσβασιμότητας σε όλους συντελεί γενικότερα στην βελτίωση της ασφάλειας των κτηρίων (αποφυγή ολισθηρών πατωμάτων και κλιμακοστάσιων, αποφυγή επικίνδυνων αλλαγών ύψους, βελτίωση των προειδοποιητικών σημάτων, εξάλειψη ή μείωση του κινδύνου ατυχημάτων εξαιτίας των ακατάλληλων θυρών των ανελκυστήρων, κ.α.), κάτι που έχει άμεσο αντίκτυπο στις αποζημιώσεις

¹¹ Για παράδειγμα, τα μέσα μαζικής μεταφοράς στην Grenoble (Γαλλία): οι οδηγοί χρειάζεται να καταβάλλουν ελάχιστη προσπάθεια για να σταθμεύσουν στις στάσεις· οι πελάτες μπορούν να έχουν πρόσβαση στα τραμ και τα λεωφορεία πιο εύκολα, κάτι που μειώνει τον χρόνο της στάθμευσης κι επιτρέπει την εξυπηρέτηση περισσότερων πελατών. Βλ. παρουσίαση που έγινε από τον κ. Joel Pitrel, Διευθυντή της TAG (Trasports de l'Agglomeration Grenobloise) στη διεύθυνση: http://www.accessibilityforall.org/ita/roma_atti.htm (ιστοσελίδα στην ιταλική γλώσσα).

¹² Κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές των κρατών μελών για την απασχόληση COM (2003) 176 τελικό

ατυχημάτων που προκαλούνται από πτώσεις ή ολισθήσεις¹³, τόσο για τους ασφαλιστές της υγιεινής και ασφάλειας (εργατικά ατυχήματα) όσο και για εκείνους της υγειονομικής περίθαλψης (μη εργατικά ατυχήματα).

Παρότι η λογική της προσβασιμότητας γίνεται εύκολα αντιληπτή, ελάχιστες μελέτες έχουν εμβαθύνει σε αυτήν, προκειμένου να επιβεβαιώσουν το κόστος που συνεπάγεται σε σχέση με το οφέλη που παρέχει.

Η επιτροπή πρέπει να υποστηρίξει την έρευνα προκειμένου να παράσχει ένα ισχυρό, αναλυτικό υλικό, το οποίο θα συμβάλει στην προώθηση της ατζέντας για την προσβασιμότητα.

2.3. Δημιουργία ενός βιώσιμου δομημένου περιβάλλοντος

Η προώθηση της προσβασιμότητας είναι επίσης ένα μακροπρόθεσμα συμφέρουσα για την Οικοδομική βιομηχανία, κάθε μικρής ή μεγάλης επιχείρησης ακίνητης περιουσίας, αλλά και για το σύνολο της κοινωνίας. Συμβάλει στην παροχή μιας περισσότερο βιώσιμης ανάπτυξης και τρόπου ζωής:

- Ένα προσβάσιμο κτίριο είναι *πιο ασφαλές και υγιές* (με καλύτερα συστήματα πυρασφάλειας και αποτροπής ατυχημάτων, με λειτουργικούς ανελκυστήρες κ.α.), αποτρέποντας έτσι ατυχήματα, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπει την είσοδο και χρήση τους σε περισσότερα άτομα.
- Ένα προσβάσιμο κτίριο είναι *πιο άνετο*: μπορεί να το επισκεφθεί κάποιος με μεγαλύτερη ευκολία και είναι πιο εύκολα κατοικήσιμο.
- Ένα προσβάσιμο κτίριο είναι *πιο εύκολα προσαρμόσιμο*. Οι άνθρωποι επενδύουν μεγάλο μέρος των οικονομικών τους πόρων για το κτίριο που διαμένουν (ή το γραφείο που εργάζονται), και προσδοκούν να μείνουν σε αυτό για μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς να χρειάζεται να επιβαρυνθούν με υψηλές δαπάνες προσαρμογών. Εντούτοις, αν το κτίριο δεν έχει σχεδιαστεί ώστε να επιδέχεται μετέπειτα προσαρμογές (π.χ. στους χώρους υγιεινής), τέτοιες δαπάνες θα αποβούν υψηλότερες από αυτές που προβλέπει ο αρχικός προϋπολογισμός για ένα προσβάσιμο κτίριο που είναι εξ αρχής σχεδιασμένο ώστε να επιδέχεται προσαρμογές ώστε να καλύπτει τις ανάγκες ενός ευρύτερου φάσματος χρηστών. Η εμπειρία δείχνει πως η εξ αρχής ενσωμάτωση των προϋποθέσεων προσβασιμότητας απαιτεί ένα μικρό και ίσως μηδενικό κόστος από ό,τι η μετέπειτα τροποποίηση του σχεδίου ή του κτηρίου.

Η προσβασιμότητα πρέπει να εξεταστεί μέσα στα πλαίσια της ευρύτερης προοπτικής του **χωροταξικού σχεδιασμού**. Θα ήταν άσκοπο να σχεδιαστούν προσβάσιμα κτίρια, αν ολόκληρες περιοχές και οι πόλεις εξακολουθούν να είναι μη προσβάσιμες και να δημιουργούν εμπόδια για άτομα με αναπηρίες, μικρά παιδιά και ηλικιωμένους. Σε επίπεδο ΕΕ, η Επιτροπή έχει εγκαινιάσει ένα διάλογο αναφορικά με την βιωσιμότητα των πόλεων, συμπεριλαμβανομένης της

¹³ Μόνο στην Φιλανδία, τα κόστη αυτά ανέρχονται στο ποσό των €420 εκ. /έτος (Πηγή: Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών της Φιλανδίας).

προσβασιμότητας τους¹⁴. Ωστόσο, πολλά εναπομένουν ακόμη για να γίνουν, όσον αφορά μια σφαιρική προσέγγιση.

Η προσβασιμότητα σε όλους πρέπει να αναγνωριστεί ως παράγοντας **βιώσιμης ανάπτυξης**. Στο πλαίσιο αυτό, η Ομάδα Εμπειρογνομώνων καλεί τις ανεξάρτητες ομάδες εργασίας που εξετάζουν τα ζητήματα της «*Θεματικής στρατηγικής στο Αστικό Περιβάλλον*» να συμπεριλάβουν την *προσβασιμότητα σε όλους* στις τελικές τους εισηγήσεις, παρά το γεγονός πως κάτι τέτοιο δεν αναφέρεται ρητά στον καθορισμό των αρμοδιοτήτων τους¹⁵.

Έρθε ο καιρός για δράση

Η προσβασιμότητα κατέχει υψηλή θέση στην πολιτική ατζέντα πολύ καιρό τώρα, τόσο στην ΕΕ όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Πολλές δεσμεύσεις έχουν αναληφθεί όλο αυτό το διάστημα, οι οποίες συνέβαλαν στην παράδοση ενός εκτεταμένου –αν όχι σφαιρικού-κορμού πολιτικών διακηρύξεων, τεχνικών προτύπων και κατευθυντηρίων γραμμών.

Το 1981 χαιρέτιστηκε ως το πρώτο *Διεθνές Έτος Των Ατόμων με Αναπηρίες*. Ακολούθησε η υιοθέτηση ενός *Παγκόσμιου Προγράμματος Δράσης για Άτομα Με Αναπηρίες* (1982), με συγκεκριμένες εισηγήσεις για την προσβασιμότητα στο δομημένο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της έννοιας «προσβασιμότητα σε όλους». Εν συνεχεία, δημοσιεύτηκε ένα εγχειρίδιο (*Σχεδιασμός με Μέριμνα*) προκειμένου να παρασχεθούν αρχιτεκτονικές και τεχνικές κατευθυντήριες οδηγίες. Πιο πρόσφατα, η *Διακήρυξη και το Πρόγραμμα Δράσης της Κοπεγχάγης* (1995) προβλέπει πως τα κράτη πρέπει να καταβάλουν προσπάθειες, ώστε να καταστήσουν το φυσικό περιβάλλον προσβάσιμο για τα άτομα με αναπηρίες¹⁶.

Από το 1981, έχουν υλοποιηθεί πολλές πρωτοβουλίες σε επίπεδο ΕΕ. Μια ανακοίνωση της Επιτροπής¹⁷, την οποία ακολούθησε ένα Ψήφισμα από το Συμβούλιο Υπουργών το Δεκέμβριο του 1981, πρότεινε ένα «ενιαίο πρόγραμμα» υποστηρίζοντας τα τοπικά έργα με σκοπό την άρση των εμποδίων που σχετίζονται με την πλήρη συμμετοχή των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην ενεργό ζωή, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης τους σε κτίρια κι εγκαταστάσεις. Το 1986¹⁸, προκειμένου να προετοιμαστεί το έδαφος για μια πρωτοβουλία στην προσβασιμότητα, δόθηκε εντολή για την εκπόνηση μιας έκθεσης, ενώ το 1987 διεξήχθη ένα συνέδριο. Επίσης, το 1987¹⁹, η Επιτροπή ανακοίνωσε την πρόθεσή της να καταθέσει προς συζήτηση έναν αριθμό πολιτικών πρωτοβουλιών. Τα δύο προγράμματα Helios υποστήριξαν έργα που

¹⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής: *La question urbaine: orientations pour un débat européen*, COM(97)197 τελικό

¹⁵ Για περαιτέρω λεπτομέρειες του έργου υπό το Έκτο Κοινοτικό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, βλ. στη διεύθυνση: http://europa.eu.int/comm/environment/urban/thematic_strategy.htm (ιστοσελίδα στην αγγλική γλώσσα).

¹⁶ Για ένα συγκεντρωτικό κατάλογο των διεθνών μέσων που σχετίζονται με την προσβασιμότητα, βλ. στη διεύθυνση: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/discom409.htm> (ιστοσελίδα στην αγγλική γλώσσα).

¹⁷ Η Κοινωνική Ενσωμάτωση των Ατόμων με Αναπηρίες – Ένα Πλαίσιο για την Ανάπτυξη Κοινοτικής Δράσης, 4 Νοεμβρίου 1981, OJ No C347 της 31/12/1981, σελ. 0014-0031

¹⁸ Προσβασιμότητα σε Δημόσια Κτίρια για Άτομα με Αναπηρίες, Έκθεση στην Επιτροπή από τον κ. Pr. Johan Galjaard, 1986

¹⁹ COM (87) 342 τελικό

στόχευαν στην προώθηση ενός αυτόνομου τρόπου ζωής, καλύπτοντας την πρόσβαση σε δημόσια κτίρια και εγκαταστάσεις²⁰.

Μόλις πρόσφατα, το 2000, η Ανακοίνωση της Επιτροπής *Για μια Ευρώπη Χωρίς Φραγμούς για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες*²¹ απαίτησε μια πιο συντονισμένη προσέγγιση προσβασιμότητας σε όλα τα πεδία πολιτικών, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και εθνικό επίπεδο. Τέλος, σε παγκόσμιο επίπεδο, το 2001, τα Ηνωμένα Έθνη συγκρότησαν μια ad hoc Επιτροπή για την μελέτη «προτάσεων για μια γενική και ενιαία διεθνή συνθήκη, αναφορικά με την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των ατόμων με ειδικές ανάγκες», μεταξύ των οποίων μπορεί να περιληφθεί η πρόσβαση στο δομημένο περιβάλλον²².

Εντούτοις, πρέπει να αναγνωρίσουμε το γεγονός ότι, παρά τις συγκεκριμένες μακροχρόνιες δεσμεύσεις για την επίτευξη της προσβασιμότητας, δεν πραγματοποιήθηκαν συγκεκριμένες βελτιώσεις σε όλα τα σχετικά επίπεδα. Οι Κανονισμοί και τα πρότυπα, όταν και όπου υπάρχουν, δεν υλοποιούνται ούτε επιβάλλονται κατάλληλα παντού. Σε ορισμένα κράτη μέλη, ελάχιστα έχουν αλλάξει τα τελευταία 20 χρόνια, όπως παραδέχονται οι κυβερνήσεις στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Έτους για Άτομα με Αναπηρίες.

3. ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΕ ΟΛΟΥΣ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ

Η προσβασιμότητα σε όλους πρέπει εφ' εξής να αντιμετωπίζεται ως μία διαδικασία ένταξης, η οποία ωφελεί ένα μεγάλο αριθμό ατόμων σε όλο το κοινωνικό φάσμα και συμβάλει στην αντιμετώπιση των προκλήσεων για οικονομική ανάπτυξη και βιώσιμη εξέλιξη. Ως εκ τούτου αποτελεί ουσιαστικό μέρος της ημερήσιας διάταξης που συμφωνήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας το 2000, και η οποία στοχεύει στην κοινωνική και οικονομική ανανέωση της Ευρώπης έως το 2010. Αυτός είναι ο λόγος που το 2010 είναι η προθεσμία που πρέπει να οριστεί για την υλοποίηση της ευρείας κλίμακας μέτρων που εξετάστηκαν από την Ομάδα. Μια τέτοια μεταστροφή στην πολιτική, για να είναι αποτελεσματική μέσω των δημόσιων διοικήσεων και του ιδιωτικού τομέα, απαιτεί την ανάμιξη πολλών μερών, καθώς και τον προσδιορισμό μιας ατζέντας βασισμένης σε πολλά μέσα, που ποικίλουν από την νομοθεσία έως την οικονομική στήριξη.

3.1. Δημιουργία ενός αποτελεσματικού πλαισίου κανονισμών

Ένα αποτελεσματικό νομικό πλαίσιο είναι ζωτικής αξίας για την επίτευξη της προσβασιμότητας σε όλους. Τα νομικώς δεσμευτικά μέσα παίζουν συχνά αποφασιστικό ρόλο στην μεταστροφή των αντιλήψεων και στην αλλαγή της συμπεριφοράς όλων των εμπλεκόμενων μερών. Αν τέτοια μέσα πρόκειται να εκπληρώσουν τον σκοπό τους, πρέπει να είναι κατάλληλα σχεδιασμένα, ούτως ώστε να προάγουν μια θετική διαδικασία αλλαγής, να είναι αποτελεσματικά και να τηρούνται στη πράξη.

²⁰ Απόφαση του Συμβουλίου 88/231 18 Απριλίου 1988 (Helios I) και απόφαση του Συμβουλίου 93/136 25 Φεβρουαρίου 1993 (Helios II)

²¹ COM (2000) 284 τελικό

²² Βλ. τη συμβολή των Εμπειρογνομόνων στην πρώτη συνάντηση της Ad hoc Επιτροπής στην διεύθυνση: <http://www.sre.gob.mx/discapacidad/whattrights.htm> και το έγγραφο τοποθέτησης (position paper) της ΕΕ στη διεύθυνση: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/adhocmeetaac265w2e.htm> (και οι δυο ιστοσελίδες είναι στην αγγλική γλώσσα).

Οι πολιτικές που αφορούν ζητήματα προσβασιμότητας αποτελούν κυρίως ευθύνη των κρατών μελών (κανονισμοί δόμησης, πολιτική αναπηρίας, μεταφορές, χωροταξικός σχεδιασμός, κ.α.). Οι συζητήσεις εντός της Ευρωπαϊκής Συνθήκης έχουν δείξει πως η συντριπτική πλειοψηφία υποστηρίζει ότι αυτό πρέπει να παραμείνει ως έχει. Ωστόσο, οι εθνικές πολιτικές οφείλουν να συμμορφωθούν με βασικές αρχές της ΕΕ, και συγκεκριμένα με τα δικαιώματα που διασφαλίζονται στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και δεν μπορούν να υπονομεύουν τις πολιτικές της ΕΕ (εσωτερική αγορά, ανταγωνισμός, κ.α).

3.1.1. Η παρούσα κατάσταση στην ΕΕ

Η ομάδα επισημαίνει ότι υπάρχουν ελάχιστες μελέτες-αν υπάρχει καμία- που να παρουσιάζουν μια, συνολική και σύγχρονη επανεξέταση της νομοθεσίας και των πρακτικών των κρατών μελών (πρότυπα, κατευθυντήριες γραμμές, κ.τ.λ.) Δεν υπάρχει καν ένα (κεντρικό) αρχείο, όπου αυτές οι πληροφορίες θα μπορούσαν να είναι προσβάσιμες. Σε ορισμένα κράτη μέλη, οι πολιτικές προσβασιμότητας υπόκεινται στην ευθύνη ομοσπονδιακών φορέων ή τοπικών αυτοδιοικήσεων, κάτι που αυξάνει τις δυσκολίες συλλογής σχετικών πληροφοριών.

Είναι συνεπώς απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα δίκτυο «κέντρων πληροφόρησης προσβασιμότητας» ανά την Ευρώπη, συμπεριλαμβανόμενων των υπό ένταξη χωρών, τα οποία θα εδράζονται, όταν αυτό είναι εφικτό, σε ήδη υπάρχουσες δομές.

Ένα τέτοιο δίκτυο πρέπει να έχει ένα **κέντρο** υποστηριζόμενο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή: αυτό θα διευκόλυνε τις συγκριτικές μελέτες, θα προωθούσε την εξακρίβωση των «βέλτιστων πρακτικών» (αναφορικά με τον κανονισμό, τα πρότυπα, τις πρωτοβουλίες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, την ανάμιξη φορέων, την διαπαιδαγώγηση, κ.τ.λ.) καθώς και την διάχυση πληροφοριών. Προκειμένου να εγκαινιαστεί ένα δίκτυο κέντρων πληροφόρησης, το Ερευνητικό Πρόγραμμα - Πλαίσιο της ΕΕ πρέπει να περιλαμβάνει στο πρόγραμμα δράσης του συγκριτικές μελέτες.

Ως συνέπεια αυτού, η Ομάδα διατήρησε τις συζητήσεις της στη βάση μιας πρώτης, διερευνητικής, μελέτης²³ η οποία δείχνει πως η νομοθεσία για την προσβασιμότητα διαφέρει κατά πολύ μεταξύ των χωρών τόσο στο περιεχόμενο όσο και στην δομή. Ορισμένες φορές, η προσβασιμότητα δεν έχει ακόμη μόνιμα οριστεί, πόσο μάλλον εφαρμοστεί. Αντιμετωπίζεται με ποικίλες δέσμες ρυθμίσεων που εκδίδονται από διάφορα, και συχνά ασυντόνιστα, τμήματα (δόμησης, μεταφορών, κατασκευαστικών πρότυπων, τεχνολογιών της Πληροφορίας και επικοινωνιών, κοινωνικής πολιτικής). Η συγκεκριμένη κατάσταση παρουσιάζει δύο αρνητικές επιπτώσεις:

- Η προσβασιμότητα στο δομημένο περιβάλλον στερείται σφαιρικής προσέγγισης, διατηρεί ένα χαμηλό προφίλ στις ατζέντες των Κυβερνήσεων και των δημόσιων διοικήσεων και αντιμετωπίζεται μόνο ως ένα τεχνικό ζήτημα «βασισμένο σε πρότυπα» (και συχνά

²³ Νομοθεσία για την Προσβασιμότητα στην Ευρώπη, Έκθεση κατάστασης από τους Toegankelijkheidsbureau v.z.w. Hasselt και LIVING Research and Development s.p.r.l. Βρυξέλλες

λαμβάνοντας υπ' όψιν μόνο τα άτομα που χρησιμοποιούν αναπηρική πολυθρόνα),

- η πληροφόρηση, η ευαισθητοποίηση και η εφαρμογή κατανέμονται μεταξύ διάφορων μερών που δεν έχουν κοινή άποψη, κάτι που είναι επιζήμιο για την αποτελεσματικότητα του ρυθμιστικού πλαισίου.

Το Ευρωπαϊκό Έτος για Άτομα με Αναπηρίες έχει πυροδοτήσει μια ανασκόπηση, και ενίοτε μια λεπτομερή εξέταση, του ρυθμιστικού πλαισίου σε πολλά κράτη μέλη και περιφέρειες. Τώρα προβλέπεται ότι η ευρωπαϊκή κατάσταση θα αλλάξει μάλλον γρήγορα.

3.1.2. Η Προσβασιμότητα σε όλους αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα

Μέσα στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Έτος για Άτομα με Αναπηρίες παρέχει μια μοναδική ευκαιρία να πραγματοποιηθεί αληθινή πρόοδος προς μία συνολική προσέγγιση στην προσβασιμότητα, η οποία διέπει τομείς και τμήματα. Όσον αφορά το ρυθμιστικό πλαίσιο, υπάρχουν δύο συμπληρωματικές κατευθύνσεις που πρέπει να διερευνηθούν:

- Μια προσέγγιση με βάση τα δικαιώματα, η οποία καλύπτει όλες τις πτυχές της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής και περιλαμβάνει την προσβασιμότητα ως πρωταρχικό στοιχείο.
- Μια ειδική νομοθεσία ή ρύθμιση σε όλους τους σχετικούς τομείς (μεταφοράς, κατασκευής, υγιεινής και ασφάλειας, τεχνολογιών της πληροφορίας και επικοινωνίας, ασφάλειας των προϊόντων κλπ), με τον αποτελεσματικό συντονισμό μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων τμημάτων και μερών.

Η ΕΕ έχει ήδη ψηφίσει νομοθεσία αναφορικά με την παροχή «*εύλογων προσαρμογών*» - κατά κοινή ομολογία μόνο στον τομέα της απασχόλησης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Η προθεσμία για την εφαρμογή του άρθρου 5 της Οδηγίας 2000/78 στον εθνικό νόμο είναι η 2^η Δεκεμβρίου 2003, (με μια περίοδο χάριτος έως τις 2 Δεκεμβρίου 2006). Η αποτελεσματική εφαρμογή του εν λόγω άρθρου πρέπει να παρακολουθηθεί στενά, ενώ η Επιτροπή πρέπει να υποβάλλει μια ειδική έκθεση για το συγκεκριμένο θέμα. Βάσει μίας τέτοιας αξιολόγησης, η Επιτροπή θα είναι σε καλύτερη θέση να αποφανθεί πάνω στην κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσει ένα ειδικά για τις αναπηρίες νομοθετικό μέσο.

Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Έτος έχει δημιουργήσει μια δυναμική ανά την Ευρώπη πίσω από μια βασισμένη στα δικαιώματα, συμμετοχική προσέγγιση στο θέμα της αναπηρίας²⁴. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, αναθεωρούνται οι πολιτικές και τα ρυθμιστικά πλαίσια, κάτι που ενδεχομένως οδηγήσει τελικά σε μείζονες αλλαγές.

²⁴ Βλ. για παράδειγμα την Έκθεση του Paul Blanc για την γαλλική Γερουσία (*Compensation du handicap: le temps de la solidarité*) στη διεύθυνση: <http://www.senat.fr/rap/r01-369/r01-369.html>. Η Έκθεση ζητά τον ορισμό μιας «συνολικής προσέγγισης» της σχετικής με την αναπηρία πολιτικής συμπεριλαμβανομένης της προσβασιμότητας στο δομημένο περιβάλλον. (Η ιστοσελίδα είναι στην γαλλική γλώσσα).

Η Ομάδα Εμπειρογνομόνων καλεί την Επιτροπή να επανεξετάσει προσεκτικά όλες τις πρωτοβουλίες που αναλήφθηκαν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έτους προκειμένου να κρίνει το αν και πως μια κοινοτική νομοθεσία μπορεί όντως να προσθέσει αξία στις πολιτικές των κρατών μελών.

3.1.3. Ένταξη της διάστασης της προσβασιμότητα σε όλους

Η υλοποίηση της προσβασιμότητας σε όλους προϋποθέτει την ενσωμάτωση του στόχου αυτού σε όλο το φάσμα των σχετικών πολιτικών, μέσων και τομέων, στη βάση μιας απλής, συνολικής αρχής:

Όλη η νομοθεσία, τα πρότυπα, οι οδηγίες κλπ θα πρέπει να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν με στόχο να γίνει το δομημένο περιβάλλον προσβάσιμο και λειτουργικό για όλα αυτά τα άτομα που αναμένεται να το χρησιμοποιήσουν.

Κανένα μέσο ή απλό κείμενο, δεν πρέπει να θεωρηθεί ως «μαγικό ραβδί» που θα παράσχει την προσβασιμότητα. Τα καλύτερα αποτελέσματα θα επιτευχθούν μέσω ενός συνδυασμού ποικίλων μέσων, αναλόγως του σχετικού τομέα και της καταλληλότερης χρονικής στιγμής. Κάθε κυβερνητικό επίπεδο και όλοι οι τομείς της κοινωνίας πρέπει να έχουν την ευθύνη για την ενσωμάτωση της προσβασιμότητας μέσα στη δική τους σφαίρα αρμοδιότητας. Αυτό προϋποθέτει πως πρέπει να αποκτήσουν και να αναπτύξουν τις απαραίτητες ικανότητες, ώστε να καταστήσουν το περιβάλλον και τις υπηρεσίες τους προσβάσιμες, αντλώντας τις κατάλληλες τεχνικές δεξιότητες και να συμπεριλάβουν κατά τη μελέτη και τον σχεδιασμό, το ευρύτερο δυνατόν φάσμα χρηστών.

Αντικατοπτρίζοντας τις αρχές που εφαρμόζονται σε άλλους τομείς (όπως της υγιεινής και ασφάλειας στον εργασιακό χώρο) οι κανονισμοί προσβασιμότητας πρέπει να προβλέπουν ότι ένα νομικό ή φυσικό πρόσωπο είναι σε έσχατη περίπτωση υπεύθυνο να συμμορφωθεί με αυτούς.

3.1.3.1. Προϊόντα Δομικών Κατασκευών

Η οδηγία για τα Προϊόντα Δομικών Κατασκευών²⁵ είναι μια οδηγία «νέας προσέγγισης» βασισμένη στην συμμόρφωση με «στοιχειώδεις προϋποθέσεις»: «τα προϊόντα πρέπει να είναι κατάλληλα για δομικά έργα, τα οποία (ως σύνολο και ως μεμονωμένα τμήματα) εναρμονίζονται με την προβλεπόμενη χρήση τους εκτιμώντας και τη διάσταση του κόστους- οφέλους, και σε σχέση με το προκείμενο πληρούν τις στοιχειώδεις προϋποθέσεις».

Οι στοιχειώδεις προϋποθέσεις πρέπει να τροποποιηθούν ώστε να συμπεριλάβουν την προσβασιμότητα σε όλους: «Τα δομικά έργα πρέπει να σχεδιαστούν και να κατασκευαστούν με τέτοιο τρόπο, ώστε η ανεξάρτητη προσέγγιση και είσοδος, η χρήση και η λειτουργία τους, καθώς και η έξοδος από αυτά να είναι προσβάσιμη, ασφαλής και άνετη για όλους όσους αναμένεται να τα χρησιμοποιήσουν.

²⁵ Οδηγία 89/106, 21 Δεκεμβρίου 1988 (OJ 11.2.89)

Οι στοιχειώδεις αυτές προϋποθέσεις πρέπει να εφαρμόζονται πλήρως σε **προϊόντα που ενσωματώνουν Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών** (δίκτυα εσωτερικής επιτήρησης, έξυπνα σπίτια, συναγερμοί, συστήματα επικοινωνίας, κλπ).

3.1.3.2. Υγιεινή και ασφάλεια στον εργασιακό χώρο

Μεγάλο τμήμα του «δομημένου περιβάλλοντος» απαρτίζεται από εργασιακούς χώρους. Εστιατόρια, μουσεία, νοσηλευτήρια, γραφεία κλπ, αποτελούν εργασιακούς χώρους για όσους εργάζονται σε αυτά. Η βελτίωση της προσβασιμότητας διανοίγει νέες προοπτικές απασχόλησης για άτομα με ειδικές ανάγκες, και συμβάλει στην αποτροπή πρόωρης συνταξιοδότησης για τους ηλικιωμένους εργαζόμενους. Επίσης βελτιώνει το εργασιακό περιβάλλον για κάθε εργαζόμενο, καθιστώντας το πιο ασφαλές και περισσότερο «φιλικό», στοιχεία που συμβάλουν στην βελτίωση ποιότητας της εργασίας. Ταυτόχρονα, θα είναι ευκολότερο για το κοινό να χρησιμοποιήσει τις εγκαταστάσεις, κάτι που θα ωφελήσει την επιχείρηση (ή την δημόσια υπηρεσία). Αυτό σημαίνει πως οι ρυθμίσεις για την υγιεινή και η ασφάλεια πρέπει να επιδιώξουν ένα διττό σκοπό: **την αύξηση ευημερίας στο εργασιακό χώρο, και την προώθηση της προσβασιμότητας σε όλους.**

Η Οδηγία 89/654 (30 Νοεμβρίου 1989)²⁶ προβλέπει τις ελάχιστες προϋποθέσεις υγιεινής και ασφάλειας που ισχύουν σε εργασιακούς χώρους. Η Ομάδα ζητά μία συνολική αναθεώρηση του παρόντος παραρτήματος, με σκοπό να συμπεριληφθούν τα ακόλουθα στοιχεία:

- **Η προσβασιμότητα σε όλους πρέπει να αναφέρεται ως ένας γενικός στόχος για τον σχεδιασμό και την κατασκευή εργασιακών χώρων.** Όταν σχεδιάζεται η οικοδόμηση ενός εργασιακού χώρου, ή όταν συζητείται η εκμίσθωση αυτού πρέπει να πραγματοποιείται μια «**εκτίμηση προσβασιμότητας**». Η εκπόνηση μιας «**Εκτίμησης Προσβασιμότητας**» σε τακτική βάση, θα πρέπει επίσης να είναι υποχρεωτική για τους εργοδότες (σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα).
- **Οι εργασιακοί χώροι πρέπει να προβλέπουν τρόπους εκκένωσης κτηρίων για άτομα με αναπηρίες σε περίπτωση πυρκαγιάς²⁷.**
- **Δίοδοι, κλιμακοστάσια, διάδρομοι κλπ πρέπει να αναγνωρίζονται καταλλήλως με ευδιάκριτες πινακίδες, σε αντίθετα χρώματα.**

3.2. Εκσυγχρονισμός και ανάπτυξη προτύπων

Για πολλά χρόνια, οι οργανισμοί τυποποίησης αναπτύσσουν πρότυπα και εκδίδουν κατευθυντήριες γραμμές για τον σχεδιασμό κτηρίων, που απευθύνονται στις ανάγκες ατόμων με αναπηρίες. Μολαταύτα, οι εξελίξεις αυτές έχουν αποτύχει να επιληφθούν ολόκληρου του φάσματος προϊόντων που αποτελούν το «δομημένο περιβάλλον», συμπεριλαμβανομένων των «Βοηθητικών τεχνολογιών» ή των

²⁶ OJ No L 393/2, 30 Δεκεμβρίου 1989

²⁷ Βλ. για παράδειγμα τις Βρετανικές προδιαγραφές 5588-8:1999, *Προληπτικά Μέτρα για Πυρκαγιές στον σχεδιασμό, τη δόμηση και χρήση κτηρίων- Μέρος 8: Κωδικός εφαρμογής τρόπων διαφυγής ατόμων με αναπηρίες.*

τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών «προϊόν-προς-χρήστη» (user-to-product). Ο καθορισμός επαρκών προτύπων, βασισμένων στις αρχές του καθολικού σχεδιασμού και του σχεδιασμού για όλους θα καθίσταται ολοένα και πιο σημαντικός για την προσαρμογή σε μια πολύμορφη και γηράσκουσα κοινωνία. Αυτή η διαδικασία προτυποποίησης πρέπει να αφορά άμεσα - πέρα από τα συνηθισμένα ενδιαφερόμενα μέρη (βιομηχανία) - όλους τους εταίρους, και να επεκταθεί στα άτομα με αναπηρίες, στους ηλικιωμένους και τις σχετικές ΜΚΟ. Πρόσφατα, έχει σημειωθεί μεγάλη πρόοδος προς αυτή την κατεύθυνση, και ιδιαίτερα:

- Ένα νέο ευρωπαϊκό πρότυπο²⁸, δημοσιευμένο το 2003, προσδιορίζει τις ελάχιστες προϋποθέσεις για την ασφαλή και ανεξάρτητη πρόσβαση και χρήση ανελκυστήρων από όλους, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρίες. Πρόκειται για το **πρώτο ευρωπαϊκό πρότυπο «προσβασιμότητας σε όλους»** σχεδιασμένο από την βιομηχανία, οργανισμούς τυποποίησης, «διακοινωμένους φορείς» κι εκπρόσωπους από τις ευρωπαϊκές ΜΚΟ για την αναπηρία,
- Το 2002 εκδόθηκε ένα **οδηγός**²⁹, από την CEN (Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης) και την CENELEC (Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ηλεκτροτεχνικής Τυποποίησης) που αφορά **την ανάμειξη των ηλικιωμένων ατόμων και ατόμων με αναπηρίες στην προτυποποίηση, και εισηγείται τρόπους για την ενσωμάτωση της προσβασιμότητας σε αυτήν.**

Εντούτοις, η υφιστάμενη κατάσταση απέχει πολύ από το να είναι ικανοποιητική. Αυτό είναι ευρέως αναγνωρισμένο από τους ίδιους τους εμπειρογνώμονες προτύπων και τις οργανώσεις, με τον ISO και τους Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς τυποποίησης (CEN, CENELEC, ETSI) στην πρώτη γραμμή όσον αφορά την αναθεώρηση των υπαρχόντων προτύπων (και ζητώντας από τους εθνικούς οργανισμούς τυποποίησης να πράξουν το ίδιο). Υπάρχουν τρία σημεία που υπογραμμίζονται συχνά:

- Πολλά από τα πρότυπα δεν συμμορφώνονται με τις προϋποθέσεις προσβασιμότητας. Κάποια από αυτά έχουν σαφώς τεθεί σύμφωνα με τις «μέσου όρου» ή «επικρατούσες» ικανότητες (και ως εκ τούτου αποκλείουν άτομα με αναπηρίες, παιδιά και άλλες ομάδες και λειτουργικούς περιορισμούς).
- Οι διανοητικές και αισθητηριακές αναπηρίες δεν καλύπτονται, και τα πρότυπα που προβλέπουν την προσβασιμότητα είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες των ατόμων που χρησιμοποιούν αναπηρικές πολυθρόνες: στην πραγματικότητα είναι πιο εύκολο να τεθούν πρότυπα που αφορούν το ύψος και το πλάτος, τα οποία είναι πιο εύκολα μετρήσιμα.

²⁸ EN 81-70

²⁹ Οδηγίες για τους δημιουργούς προτύπων, όσον αφορά την κάλυψη αναγκών των ηλικιωμένων ατόμων και των ατόμων με αναπηρίες, CEN/CENELEC Οδηγία 6, Ιανουάριος 2002.

- Οι επαγγελματίες που αναπτύσσουν και επιβάλλουν τα πρότυπα στερούνται ενημέρωσης καθώς και κατάλληλης κατάρτισης για τα ζητήματα προσβασιμότητας.

Ωστόσο, η προτυποποίηση είναι θεμελιώδους σημασίας για την προώθηση της προσβασιμότητας σε όλους: τα έγγραφα υποβολής προσφορών πρέπει να επικαλούνται διεθνή ή ευρωπαϊκά πρότυπα όπου αυτό είναι εφικτό, και είναι απαραίτητο να δοθεί σαφής καθοδήγηση στους ιδιοκτήτες κτηρίων σχετικά με το αποτέλεσμα που πρέπει να επιτύχουν. Αυτό έχει αρκετές επιπτώσεις:

- **Πρέπει να εκπονηθεί μία εκτεταμένη έρευνα προκειμένου να εντοπιστούν πως συμπεριφέρονται και «λειτουργούν» τα άτομα με εργονομικούς όρους.** Μια τέτοια έρευνα πρέπει να έχει ως βάση την πραγματική «συμπεριφορά» του συνολικού πληθυσμού, ούτως ώστε να εκτιμηθεί το πραγματικό φάσμα επιδόσεων στην κοινωνία. Η ΕΕ και οι οργανισμοί τυποποίησης (μέσω του Προγράμματος Ερευνητικού-Πλαισίου), σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, πρέπει να υποστηρίζουν ένα τέτοιο έργο, το οποίο θα πρόσφερε ενημερωμένα δεδομένα.
- Οι οργανισμοί τυποποίησης πρέπει να διευρύνουν περισσότερο το ρόλο τους ως **πηγή πληροφοριών και γνώσης για την προσβασιμότητα** και να προωθήσουν την διάδοση αυτών (μέσω εγχειριδίων, ιστοτόπων, συνεδρίων, εργαστηρίων, κ.α.).
- Πρέπει να αναπτυχθεί ένα **Ευρωπαϊκό πρότυπο «προσβασιμότητα σε όλους»** που να αφορά τον σχεδιασμό, την κατασκευή και την χρήση κτηρίων, το οποίο θα περιλαμβάνει διατάξεις για την πυρασφάλεια και τους τρόπους εκκένωσης κτηρίων για τα άτομα με αναπηρίες.
- Εναλλακτικά, πρέπει να επανεξεταστούν τα εθνικά πρότυπα προκειμένου να προσδιοριστούν οι «βέλτιστες πρακτικές». **Αυτά τα «ορθά» εθνικά πρότυπα πρέπει εν συνεχεία να επεκταθούν σε ολόκληρη την Ευρώπη**, κάτι που θα μείωνε τον χρόνο και τις προσπάθειες που απαιτούνται για τον σχεδιασμό ενός ευρωπαϊκού πρότυπου³⁰.
- **Τα πρότυπα που σχετίζονται με προϊόντα, την μεταφορά, την κατασκευή και τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών πρέπει να αναπτυχθούν συμμορφούμενα με τις αρχές του σχεδιασμού για όλους**, όπως συμφωνήθηκε από την «Ομάδα Συντονισμού για τον Σχεδιασμό για όλους και τις Βοηθητικές τεχνολογίες», προκειμένου να επιτευχθεί η «προσβασιμότητα σε όλους»³¹. Πρέπει να συντονιστούν, κυρίως πρότυπα που σχετίζονται με «φυσικά» προϊόντα και εκείνα που αφορούν τεχνολογίες «προϊόν-προς-χρήστη» (“user-to-product”) και Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών που περιλαμβάνονται σε

³⁰ Για παράδειγμα, βλ. το Πρότυπο Προσβασιμότητας DS 3028 του Οργανισμού Προτύπων της Δανίας (Αύγουστος 2001). Το πρότυπο αυτό ορίζει τις προϋποθέσεις, οι οποίες στοχεύουν στην διασφάλιση γενικής προσβασιμότητας (συμπεριλαμβανομένης εκείνης των ατόμων με αναπηρίες) σε εγκαταστάσεις και κτίρια, καθώς και την πρόσβαση σε αυτά.

³¹ Βλ. στην διεύθυνση: http://www.ict.etsi.fr/DATSCG_home.htm (ιστοσελίδα στην αγγλική γλώσσα).

κτίρια πλατφόρμες πρόσβασης, ηλεκτρονικά δίκτυα ασφάλειας, ηλεκτρονικά κλειδιά, μηχανήματα αυτόματης πώλησης κλπ).

3.3. Ανάπτυξη στατιστικών και δεικτών

Οι στατιστικές για τις αναπηρίες-πόσο μάλλον εκείνες που αφορούν τις ποικίλες κατηγορίες ατόμων που μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσκολίες πρόσβασης - είναι παρωχημένες και στηρίζονται σε δηλώσεις αναπηρίας που κάνουν οι ίδιοι οι ερωτώμενοι. Ω εκ τούτου είναι πολιτιστικά και κοινωνικά επηρεασμένες κι εξαρτώνται από την νοοτροπία που έχει η εκάστοτε χώρα προς την αναπηρία.

Η Eurostat πρέπει να συμπεριλάβει τα δεδομένα για τις αναπηρίες στην νέα 'Στατιστική Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης' (Survey on Income and Living Conditions – SILC), η οποία θα αντικαταστήσει το Πάνελ Νοικοκυριών Ευρωπαϊκής Κοινότητας (European Community Household Panel - ECHP) με την έναρξη του επόμενου έτους. (.δηλαδή αρχές του 2004 - σημείωση μεταφραστή..)

Αυτό απαιτεί έναν προσυμφωνημένο ορισμό. Ο ορισμός που καθορίστηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (*Διεθνής Προσδιορισμός Λειτουργίας, Αναπηρίας και Υγείας - International Classification of Functioning, Disability and Health*) παρότι είναι γενικά αποδεκτός (περιλαμβάνει τη χρήση ναρκωτικών ουσιών, κοινωνικούς συσχετισμούς και όλων των ειδών τις ασθένειες), μπορεί να αξιοποιηθεί ως αφετηρία για το παρόν έργο.

Επιπλέον, παρότι η λογική πίσω από την προσβασιμότητα είναι εύκολα αντιληπτή, ελάχιστες μελέτες έχουν ασχοληθεί διεξοδικά με αυτήν.

Η Επιτροπή πρέπει να στηρίζει το ερευνητικό έργο σχετικά με την οικονομία της προσβασιμότητας σε όλους προκειμένου να παράσχει εκείνο το περιεκτικό υλικό που θα προωθήσει την ατζέντα προσβασιμότητας.

3.4. Προώθηση της ευθύνης στις δημόσιες αρχές

3.4.1. Καθιστώντας το δομημένο περιβάλλον προσβάσιμο σε όλους έως το 2010

Οι δημόσιες αρχές - ξεκινώντας από τις ίδιες τις ευρωπαϊκές αρχές - έχουν μια ιδιαίτερη ευθύνη στον καθορισμό «βέλτιστων πρακτικών» για την προσβασιμότητα. Αυτός είναι ο λόγος που το **εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2004 πρέπει να θέσει ένα φιλόδοξο και συγκεκριμένο στόχο** που θα συμβάλει στην συγκέντρωση πόρων και προσοχής:

- Έως το 2010, **κάθε νέο στοιχείο του «δομημένου περιβάλλοντος»** υπό την ευθύνη των δημόσιων αρχών (π.χ. γραφεία, σχολεία, εργατικές κατοικίες, δρόμοι, σταθμοί τραίνων, μουσεία, πεζοδρόμια, κλπ) πρέπει να σχεδιάζονται και να κατασκευάζονται ώστε να είναι προσβάσιμα, ασφαλή και χρησιμοποιήσιμα από τον καθένα. Αυτό περιλαμβάνει την κατασκευή νέων κτηρίων, καθώς και την ανακαίνιση κι επέκταση των ήδη υπαρχόντων).

- Έως το 2010, οι δημόσιες αρχές πρέπει να ορίσουν προϋποθέσεις για την προσβασιμότητα σε όλους, εφαρμοστέες στις νέες κατασκευές, επεκτάσεις ή ανακαινίσεις από οργανωτές / κατασκευαστές.
- Όσον αφορά το ήδη **υπάρχον δομημένο περιβάλλον**, τα αρμόδια τμήματα / αρχές πρέπει να αρχίσουν να θέτουν ετήσιους στόχους δημιουργίας ενός προκαθορισμένου ποσοστού προσβάσιμων δημόσιων κτηρίων, δρόμων κλπ. Θα πρέπει επίσης κάθε έτος να υποβάλλουν μια έκθεση για την πρόοδο που επιτεύχθηκε.

Μια τέτοια φιλόδοξη δέσμευση ενέχει δύο συνέπειες:

- Οι Δημόσιες αρχές **πρέπει να συμπεριλάβουν στα έγγραφα υποβολής προσφορών τις προϋποθέσεις για προσβασιμότητα σε όλους**, ή να θέσουν οι ίδιες τις προθεσμίες που θα τις αναπτύξουν.
- Οι έλεγχοι των υπάρχοντων οικοδομικών κατασκευών πρέπει να καταστούν υποχρεωτικοί ανά πενταετία και να προηγούνται των εργασιών συντήρησης / αποκατάστασης, προκειμένου να εναρμονίζονται με τις τεχνικές προόδους και τις νέες χρήσεις.

Δεδομένου ότι η **Επιτροπή** απασχολεί ένα μεγάλο αριθμό κτηρίων στις Βρυξέλλες, στο Λουξεμβούργο και στα κράτη μέλη, **οφείλει να είναι η πρώτη που θα θέσει «τις ορθές πρακτικές» στην προσβασιμότητα.**

3.4.2. Κρατικές προμήθειες

Οι δημόσιες αρχές μπορούν να δώσουν το έναυσμα για μια αποφασιστική μεταστροφή των αντιλήψεων προς τις προϋποθέσεις της προσβασιμότητας σε όλους, αν αξιοποιήσουν την επιρροή που έχουν όταν προκηρύττουν δημόσια έργα και υπηρεσίες. Είναι σημαντικό ότι οι προϋποθέσεις προσβασιμότητας στα έγγραφα υποβολής προσφορών ορίζονται από τον σχεδιαστή / αγοραστή, όταν πραγματοποιείται ο σχεδιασμός κτηρίων κι άλλων εγκαταστάσεων (και πριν τη λειτουργία τους). Οι αποφάσεις που λαμβάνονται αυτή τη στιγμή θα έχουν εκτεταμένες επιπτώσεις που θα διαρκέσουν δεκαετίες και ενδεχομένως να είναι δύσκολο να διορθωθούν. Αυτό συνεπάγεται την ευαισθητοποίηση και την κατάρτιση όλων των εμπλεκόμενων ενδιαφερόμενων μερών.

Επιπλέον αυτό επισημαίνει την αποτελεσματικότητα του συνολικού ρυθμιστικού πλαισίου και της κατάλληλης υλοποίησης του στη πράξη. Η Οδηγία Σύναψης Συμβάσεων Δημόσιων έργων³² - η οποία προς το παρόν αναδιαμορφώνεται³³ από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, βάσει της πρότασης της Επιτροπής - συντονίζει έργα πρόσκλησης υποβολής προσφορών. Η συγκεκριμένη οδηγία δεν προβλέπει ειδικές προϋποθέσεις σχετικές με την κοινωνική πολιτική ή την προσβασιμότητα, αλλά καθορίζει κοινούς κανονισμούς με τους οποίους πρέπει να συμμορφώνονται οι υπεύθυνοι προμηθειών όταν γνωστοποιούν μία υποβολή

³² Οδηγία 93/37,14 Ιουνίου 1993 (O.J. L199 του 9.8.93)

³³ COM (2000) 275

προσφοράς. Από αυτή την άποψη, το άρθρο 10 της οδηγίας προβλέπει ότι στα υποβαλλόμενα έγγραφα πρέπει να περιλαμβάνονται «τεχνικές προδιαγραφές», οι οποίες πρέπει να αναφέρονται όποτε είναι δυνατόν, σε εθνικά πρότυπα, εφαρμοζόμενα ευρωπαϊκά πρότυπα ή σε κοινές τεχνικές προϋποθέσεις.

Στην κοινή του θέση τον Μάρτιο του 2003, το Συμβούλιο τροποποίησε τον ορισμό των «τεχνικών προδιαγραφών» ενισχύοντας τη δυνατότητα της συμβαλλόμενης αρχής να συμπεριλάβει την προσβασιμότητα ως προαπαιτούμενο για τα έργα που προκηρύσσονται. Σε μια δεύτερη ανάγνωση τον περασμένο Ιούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκανε ένα βήμα περαιτέρω, επιβάλλοντας αυτή την συμπερίληψη για την ανάδοχο αρχή³⁴. όποτε αυτό ήταν εφικτό. Πρόκειται για σημαντικές εξελίξεις.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί πραγματική πρόοδος στον εν λόγω τομέα, πρέπει οι υπεύθυνοι προμηθειών /υποβάλλοντες προσφορών να λάβουν σε αρχικό στάδιο αποφάσεις σχετικά με την προσβασιμότητα. Αυτή τη στιγμή, **πρέπει να ζητηθεί από τους υπεύθυνους προμηθειών να διεξάγουν εκτιμήσεις προσβασιμότητας**, προκειμένου να συμπεριλάβουν στα έγγραφα υποβολής προσφορών περιεκτικές και σαφείς προϋποθέσεις προσβασιμότητας. Οι κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να βοηθήσουν τους συμμετέχοντες να συμμορφωθούν με την νέα διάταξη της Οδηγίας.

Το 2005, η Επιτροπή πρέπει να στηρίξει την παροχή μιας «**εργαλειοθήκης**» **προσβασιμότητας /σχεδιασμού για-όλους**, η οποία θα γίνει άμεσα διαθέσιμη στους υποβάλλοντες προσφορών, όταν τεθεί η οδηγία εν ισχύ.

3.4.3. Περιφερειακή πολιτική της ΕΕ

Τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ και το Ταμείο Συνοχής επιδοτούν έργα τα οποία έχουν προκηρυχθεί. Οι προϋποθέσεις προσβασιμότητας πρέπει να είναι δεσμευτικές σε κάθε έργο που συγχρηματοδοτείται από ευρωπαϊκή επιδότηση. Αυτό πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν στην μεσοπρόθεσμη αξιολόγηση των διαρθρωτικών ταμείων, και να προετοιμαστεί το έδαφος για την συμπερίληψη των προϋποθέσεων προσβασιμότητας στη νέα δέσμη ρυθμίσεων για την επόμενη προγραμματική περίοδο (2007 κι έπειτα).

Δεδομένου ότι τα έργα που συγχρηματοδοτούνται από τα ΕΤΠΑ και ΕΚΤ πρέπει να προκηρυχθούν και να συμμορφώνονται με την Οδηγία Σύναψης Συμβάσεων Δημόσιων έργων, η συμπερίληψη δεσμευτικών προϋποθέσεων προσβασιμότητας θα δώσει την απαραίτητη ώθηση για την ανάπτυξη ευρωπαϊκών πρότυπων, τα οποία τελικά θα επεκταθούν στα κράτη μέλη.

³⁴ Άρθρο 23 της Οδηγίας όπως αυτή τροποποιήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: «Όπου αυτό είναι δυνατό, η συμβαλλόμενη αρχή πρέπει να λάβει υπ' όψιν τα κριτήρια προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρίες ή τον σχεδιασμό για όλους, όταν ορίζει τις προδιαγραφές. Αυτές οι τεχνικές προδιαγραφές πρέπει να υποδεικνύονται με σαφήνεια, ούτως ώστε όλοι οι συμμετέχοντες στον διαγωνισμό να κατανοούν πλήρως τις προϋποθέσεις που τίθενται από την συμβαλλόμενη αρχή.»

3.5. Συσχέτιση όλων των φορέων

3.5.1. Ευαισθητοποίηση και ενίσχυση του συντονισμού

Η ευαισθητοποίηση μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω μίας ενιαίας, συντονισμένης προσέγγισης:

- *Ενιαία.* Προκειμένου να διαδοθεί το μήνυμα «προσβασιμότητα σε όλους», πρέπει να υπάρξει μια σαφής δέσμευση για την ανάπτυξη μιας σφαιρικής πολιτικής για την αναπηρία, που να ασχολείται με όλα τα σχετικά θέματα (απασχόληση, αποζημίωση, πρόσβαση, στέγαση) σε ένα ενιαίο πλαίσιο πολιτικής.
- *Συντονισμένη.* Η προσβασιμότητα συχνά αντιμετωπίζεται σε τεχνική βάση, κάτι που συνεπάγεται καταμερισμό μεταξύ των ποικίλων τομέων δεξιοτήτων. Εντούτοις, απαιτούνται ειδικές διευθετήσεις προκειμένου να επιτευχθεί καλύτερος συντονισμός.

Σε εθνικό επίπεδο, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να μελετήσουν συμπληρωματικές επιλογές όσον αφορά την προώθηση μιας δεσπόζουσας προσέγγισης για την προσβασιμότητα:

- Η ανάπτυξη ανεξάρτητων, μη κερδοσκοπικών, «κέντρων προσβασιμότητας», τα οποία θα πραγματοποιούν ελέγχους κτηρίων και προκατασκευαστικές εκτιμήσεις, θα συμβάλλουν στον τομέα της κατάρτισης και της διάδοσης πληροφοριών και «βέλτιστων πρακτικών».
- Η συγκρότηση ενός «διαμεσολαβητή προσβασιμότητας» ο οποίος θα είναι υπεύθυνος να λαμβάνει τα παράπονα και να αναζητά ένα μη δικαστικό τρόπο διακανονισμού διενέξεων
- Η δημιουργία μιας «επιτροπής προσβασιμότητας», υπεύθυνης να εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές (σε συνεργασία με οργανισμούς τυποποίησης). Στην σύνθεση αυτής της επιτροπής/ αρχής πρέπει να συμμετέχουν και εκπρόσωποι των ΜΚΟ, ώστε να επιτραπεί η πλήρης συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

Σε επίπεδο κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να διασφαλίσει πως η ιδέα της προσβασιμότητας θα επικρατήσει σε όλες τις Γενικές Διευθύνσεις και τους τομείς πολιτικής για τους οποίους είναι υπεύθυνες (περιβάλλον, περιφερειακή πολιτική, σήμανση προϊόντων, Τεχνολογία της Πληροφορίας, κρατικές προμήθειες, πολιτικές απασχόλησης και κοινωνικές πολιτικές, καθώς και στην πολιτική που εφαρμόζουν οι ίδιες για το προσωπικό και τα κτίρια τους).

Πρέπει να συσταθεί μία *Ειδική Συμβουλευτική Επιτροπή*, η οποία θα διαβιβάζει γνωμοδότηση στην Επιτροπή για κάθε πρωτοβουλία που έχει επιπτώσεις στην προσβασιμότητα, πριν από την υιοθέτηση αυτής.

3.5.2. Διαπαιδαγώγηση και κατάρτιση

Ένα από τα κύρια εμπόδια - αν όχι το σημαντικότερο όλων - που αντιμετωπίζεται από την «ατζέντα προσβασιμότητας» είναι το χαμηλό επίπεδο ενημέρωσης πολλών ομάδων φορέων, και συγκεκριμένα εκείνων που διαθέτουν εξειδικευμένη τεχνική

γνώση σε συναφή πεδία. Αυτό έχει εκτεταμένες συνέπειες, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, καθώς ένας επαγγελματίας μπορεί να διατηρεί μια θέση διδασκαλίας στην πορεία της σταδιοδρομίας του και να συντελεί στην διαμόρφωση της επόμενης γενιάς επαγγελματιών. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να υπάρχουν σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης μαθήματα προσβασιμότητας, ξεκινώντας από το δημοτικό και συμπεριλαμβάνοντας την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

- Τα παιδιά πρέπει να ενθαρρύνονται από νωρίς, από το δημοτικό, ώστε να δείχνουν κριτική εκτίμηση του περιβάλλοντος τους όσον αφορά την προσβασιμότητα, και η ευαισθησία τους σε θέματα που σχετίζονται με αυτήν πρέπει να αυξηθεί μέσω **βραχυπρόθεσμων ενοτήτων ειδικών μαθημάτων, εκπαιδευτικών επισκέψεων κ.α.**
- Πρέπει να αναπτυχθεί σε όλες τις γλώσσες ένα **ειδικό πρόγραμμα μαθημάτων στην «Προσβασιμότητα σε όλους στο δομημένο περιβάλλον»**, το οποίο μπορεί να διανεμηθεί στις σχολές και πανεπιστήμια κατάρτισης αρχιτεκτόνων, μηχανικών και άλλων σχετικών επαγγελμάτων. Εκτιμώντας τις πρωταρχικές ικανότητες των κρατών-μελών πάνω σε εκπαιδευτικά θέματα, ένα τέτοιο πρόγραμμα θα μπορούσε να αναπτυχθεί με τη συμμετοχή σχετικών επαγγελματικών συλλόγων, μέσω πρόσκλησης υποβολής προτάσεων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Θα μπορούσαν επίσης να καταβληθούν προσπάθειες, ώστε να ενσωματωθεί το εν λόγω πρόγραμμα στην διδακτέα ύλη ανά την Ευρώπη, και να χρησιμοποιηθούν ήδη υπάρχοντα κοινοτικά προγράμματα, όπως τα Leonardo και Socrates.

3.5.3. *Ανάμιξη επιχειρήσεων και ιδιωτών*

Όλοι οι φορείς πρέπει να ενθαρρύνονται όχι μόνο να συμμορφώνονται με τα ισχύοντα πρότυπα και τη νομοθεσία, αλλά και να αναλαμβάνουν εθελοντικά πρωτοβουλίες που προχωρούν πέρα από το νομικό πλαίσιο.

Αναφορικά με τα άτομα, πρέπει να εξετασθεί η διαδικασία των επιδοτήσεων ή των φορολογικών κινήτρων ως ένα πρώτο βήμα προς την ευαισθητοποίηση της σημασίας που έχει η προσβασιμότητα για κάθε μέλος της κοινωνίας. Τα άτομα χτίζουν ένα σπίτι ή αγοράζουν ένα διαμέρισμα για να ζήσουν σε αυτό για μεγάλο χρονικό διάστημα - πιθανόν για αρκετές δεκαετίες - και οι ανάγκες τους για προσβασιμότητα με τον καιρό θα μεταβληθούν (λόγω απόκτησης παιδιών, τραυματισμού, ηλικίας κ.α.). Εντούτοις, είναι δύσκολο να υπολογίσουν από την αρχή τις αλλαγές ή τα γεγονότα που μπορεί να προκύψουν μέσα σε τόσα χρόνια, κάτι που καθιστά δύσκολη την υλοποίηση μιας δεσμευτικής προϋπόθεσης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η απαλλαγή φόρων ή οι επιδοτήσεις ενδεχομένως να είναι ο πλέον αποτελεσματικός τρόπος για να βοηθηθούν τα νοικοκυριά να θέσουν ένα πραγματικό «κόστος» στην προσβασιμότητα και να αντιληφθούν πως όντως αυξάνει την αξία του ακινήτου τους. Τέτοια σχέδια ήδη υπάρχουν σε ορισμένες χώρες και πρέπει να αναπτυχθούν³⁵.

³⁵ Για παράδειγμα, η γαλλική *Agence nationale d'Amélioration de l'Habitat* (www.anah.fr) επιδοτεί εργασίες προσβασιμότητας σε ιδιωτικές κατοικίες που χτίστηκαν προ 15ετίας και οι οποίες θα χρησιμοποιούνται ως κύρια κατοικία για τουλάχιστον 9 έτη μετά το πέρας των επιδοτούμενων εργασιών.

- Στο πλαίσιο προώθησης της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, η Επιτροπή πρέπει να δημιουργήσει ένα **ευρωπαϊκό βραβείο** για τους «καλύτερα προσβάσιμους εργασιακούς χώρους» ή για το «πιο προσβάσιμο κτίριο/χώρο/εγκατάσταση».
- Η Επιτροπή πρέπει να υποστηρίξει την ανάπτυξη μιας **σήμανσης προσβασιμότητας**, που θα βασίζεται στον προσδιορισμό κοινών ευρωπαϊκών προτύπων³⁶. Τα πρότυπα αυτά θα εφαρμόζονται από σχετικούς ελεγκτικούς φορείς ή γραφεία συμβούλων, προκειμένου να αποφευχθεί η ανάπτυξη ασυντόνιστων πρωτοβουλιών σήμανσης. Αυτή η σήμανση θα πρέπει να λάβει υπ' όψιν τα άτομα με αναπηρίες όπως επίσης και τους υπαλλήλους φορείς που ασχολούνται με θέματα αναπηρίας.

3.6. Ενισχύοντας το κοινοτικό επίπεδο συντονισμού

Η ΕΕ έχει αναπτύξει νέα όργανα για τον συντονισμό και την συγκριτική αξιολόγηση εθνικών πολιτικών σε τομείς που ισχύει η αρχή της επιδότησης, για παράδειγμα σε σχέση με την Στρατηγική Απασχόλησης, η οποία μόλις εισήλθε στην δεύτερη γενεά, καθώς και την Στρατηγική Ένταξης που αναλήφθηκε το 2000.

- Με τις νέες κατευθυντήριες γραμμές απασχόλησης που υιοθετήθηκαν τον Ιούνιο του παρόντος έτους, τα Εθνικά Προγράμματα Δράσης θα κατατεθούν στην Επιτροπή τον Σεπτέμβριο. Στην προετοιμασία της για το επόμενο «Κοινό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση», η Επιτροπή πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στα μέτρα και τις δεσμεύσεις που παρουσίασαν τα κράτη μέλη για την ένταξη των ατόμων με αναπηρίες και στη σχέση μεταξύ του γενικού στόχου και της προώθησης της προσβασιμότητας.

Στην πρόταση της για τις κατευθυντήριες γραμμές του 2004- η πρώτη που θα δημοσιευτεί μετά το Ευρωπαϊκό έτος των Ατόμων με Αναπηρίες - η επιτροπή θα αναφερθεί ειδικά στο θέμα της προσβασιμότητας, τόσο σε σχέση με τα άτομα με αναπηρίες όσο και με τους ηλικιωμένους εργαζόμενους (στο πλαίσιο της ενεργούς συμμετοχής του γηράσκοντος εργατικού δυναμικού).

- Η δεύτερη δέσμη των Εθνικών Προγραμμάτων Δράσης για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού απεστάλησαν στην Επιτροπή μετά την υιοθέτηση νέων «κοινών στόχων» τον Δεκέμβριο του 2002. Η προσβασιμότητα πρέπει να αναγνωριστεί ως θεμελιώδης για την ένταξη των ατόμων με αναπηρίες στην ενεργό κοινωνική και οικονομική ζωή, και το προφίλ της πρέπει να γίνει πιο έντονο στην στρατηγική ένταξης.

³⁶ Στον τομέα της ηλεκτρονικής Προσβασιμότητας, το Ψήφισμα του Συμβουλίου για την «ηλεκτρονική Πρόσβαση-Βελτίωση της Πρόσβασης των Ατόμων με Αναπηρίες στην Κοινωνία της Γνώσης» (Δεκέμβριος 2002) καλεί τα κράτη μέλη «να μελετήσουν την παροχή ενός «σήματος ηλεκτρονικής πρόσβασης» για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που συμμορφώνονται με τα σχετικά πρότυπα ηλεκτρονικής πρόσβασης».

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ένα προσβάσιμο δομημένο περιβάλλον αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο για την πραγμάτωση μιας κοινωνίας βασισμένης στην ισότητα, και παρέχει στους πολίτες του την αυτονομία και τα μέσα να ακολουθήσουν μια ενεργό κοινωνική και οικονομική ζωή. Αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο μιας αλληλέγγυας κοινωνίας, θεμελιωμένης στην έλλειψη διακρίσεων. Η κοινωνία μας βασίζεται στην πολυμορφία, συνεπιφέροντας έτσι την ανάγκη δόμησης ενός περιβάλλοντος χωρίς φραγμούς, το οποίο δεν δημιουργεί αναπηρίες και ανικανότητες. Αυτό σημαίνει πως η προσβασιμότητα αποτελεί μέριμνα για όλους και όχι μόνο για μία μειονότητα με ειδικές ανάγκες. Με μια αυξανόμενα πολύμορφη και γηράσκουσα κοινωνία στόχος πρέπει -και θα είναι- η ολοένα και περισσότερο η προώθηση της προσβασιμότητας σε όλους.

Η προσβασιμότητα αποτελεί ως εκ τούτου αναπόσπαστο μέρος της στρατηγικής που εγκαινιάστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000, στόχος της οποίας είναι η ενθάρρυνση της ανάπτυξης, η απασχόληση και η κοινωνική συνοχή. Λόγω του ότι η προσβασιμότητα είναι όφελος για όλους, ενισχύει την ένταξη και προάγει την ενεργό συμμετοχή των μειονεκτούντων ατόμων στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

Αυτή η στρατηγική έχει προθεσμία: το 2010. Αυτός είναι ο λόγος που η «ατζέντα προσβασιμότητας», η οποία παρουσιάζεται στην παρούσα έκθεση, πρέπει να υλοποιηθεί εντός της συγκεκριμένης προθεσμίας. Μέχρι τότε, όλες οι νέες κατασκευές, η γειτνίαση τους (πεζοδρόμια, στάσεις λεωφορείου, κλπ) και το περιβάλλον τους (σηματοδότηση, ηλεκτρονικές συσκευές, κ.α.), πρέπει να είναι προσβάσιμες σε όλους. Μια τέτοια προσπάθεια απαιτεί μια ισχυρή πολιτική δέσμευση: να ενισχυθεί στο επόμενο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2004. Η δέσμευση αυτή είναι απαραίτητη προκειμένου να δοθεί το έναυσμα να πραγματοποιηθούν όλα τα αναγκαία συγκεκριμένα βήματα, ώστε να υπάρξει ουσιαστική πρόοδος σε μία ευρεία κλίμακα πολιτικών- από την μεταφορά έως τις τεχνολογίες της πληροφορίας και από τον χωροταξικό σχεδιασμό έως την κατασκευή- και από όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΝΤΟΛΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ

Η εντολή της Ομάδας Εμπειρογνομόνων, που θα επιτευχθεί από μία συνεργατική προσπάθεια όλων των ενδιαφερόμενων φορέων, είναι να παρέχει στην Επιτροπή την γνώση της τρέχουσας νομοθεσίας που ισχύει στα κράτη μέλη σχετικά με την προσβασιμότητα, και να της γνωστοποιεί αντιλήψεις και εισηγήσεις που δύνανται να συμβάλουν στον προσδιορισμό νέων πρωτοβουλιών, οι οποίες θα δράσουν βελτιωτικά στο δομημένο περιβάλλον, μέσα στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού έτους των Ατόμων με Αναπηρία. Η Ομάδα Εμπειρογνομόνων πρέπει επίσης να ενημερώνει την Επιτροπή για την πραγματική κατάσταση που επικρατεί στα κράτη μέλη, καθώς φαίνεται πως αυτή δεν ταυτίζεται πάντα με τις νομοθετικές διατάξεις.

Η Ομάδα Εμπειρογνομόνων θα επιτελέσει τα ακόλουθα καθήκοντα:

- Επισκόπηση της τρέχουσας κατάστασης, συμπεριλαμβάνοντας πληροφορίες για οποιαδήποτε τροποποίηση πρόκειται να κατατεθεί στη νομοθεσία των μελών κρατών, και αφορά την προσβασιμότητα στο δομημένο περιβάλλον (με ημερομηνίες υλοποίησης αυτής), καθώς και τεκμηρίωση της ισχύουσας κατάστασης υπό το φως των ευκαιριών για την ελεύθερη μετακίνηση ατόμων με αναπηρίες. Η νομοθεσία πρέπει να εξεταστεί μόνο στα σημαντικότερα σημεία πραγματοποιώντας μια σύγκριση μεταξύ των κρατών, και να σημειώνεται αν υπάρχει κάτι συγκεκριμένα αξιοσημείωτο. Αναφορικά με αυτό, μπορεί να είναι σημαντικό να γνωστοποιηθεί ότι η Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων εκπονεί μια έκθεση για την προσβασιμότητα στον τουρισμό. Υπό αυτή την άποψη θα γίνει επιθεώρηση των ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων. Πολύ συχνά τα ξενοδοχεία υπόκεινται, όπως πολλά άλλα είδη κτηρίων, στην ίδια νομοθεσία που αφορά τα δημόσια κτίρια. Μια συνεργασία μπορεί συνεπώς να είναι πολύτιμη.
- Θα είναι επίσης χρήσιμο να υπάρξει ενημέρωση για την πραγματική κατάσταση που ισχύει στα κράτη μέλη και να αναλυθεί εάν υπάρχει σχέση μεταξύ αυτής και της νομοθεσίας. Θα είναι εξίσου σημαντικό να αναζητηθούν το συνεπαγόμενο κόστος με ένα τρόπο διαφορετικό από αυτόν που είθισται να χρησιμοποιείται έως τώρα. Αν η Ομάδα Εμπειρογνομόνων διαπιστώσει οποιαδήποτε οικονομικά οφέλη στον Σχεδιασμό για όλους πέρα από τα πρακτικά οφέλη, θα μπορούσε να συμβάλλει ουσιαστικά στην αλλαγή της αντίληψης των ατόμων για το συγκεκριμένο θέμα. Η ορθή προσβασιμότητα θα δώσει επίσης τη δυνατότητα μείωσης εξόδων σε άλλους τομείς. Οι ορθές λύσεις μπορεί να απελευθερώσουν τον χρήστη από την ανάγκη υποστήριξης, για παράδειγμα από μία βοηθό νοσοκόμα ή για κατ' οίκον περίθαλψη. Για παράδειγμα όταν ένα άτομο είναι εκτός της κατοικίας του πολύ συχνά μπορεί να κινηθεί ανεξάρτητα. Ένα άλλο παράδειγμα είναι να γίνει ο Σχεδιασμός για όλους ένα προϊόν εμπορικής αξίας. Για παράδειγμα, η Βαρκελώνη με την σπουδαία προσβασιμότητα της απέκομισε οικονομικά οφέλη από αυτήν, αφού πρόκειται για ένα προϊόν που ζητείται από όλες τις ομάδες ατόμων. Η ορθή προσβασιμότητα μπορεί συνεπώς να επιφέρει θετικές εκτεταμένες συνέπειες σε ολόκληρη την πόλη.
- Κατά την εξέταση της προσβασιμότητας και της σχετικής νομοθεσίας, η Ομάδα Εμπειρογνομόνων θα εξετάσει επίσης τις τρέχουσες πολιτικές της ΕΕ, καθώς αυτές επηρεάζουν ή μπορεί να επηρεάσουν τον γενικό σχεδιασμό του δομημένου περιβάλλοντος.

- Η Ομάδα Εμπειρογνομόνων θα αναπτύξει ένα κατάλογο πρακτικών εισηγήσεων, τις οποίες η Επιτροπή θα μπορεί να μελετήσει προκειμένου να βελτιώσει την προσβασιμότητα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ

Πρόεδρος: Domenico Lenarduzzi

Μηχανικός και ερευνητής της κοινωνικής πολιτικής. Είναι επίτιμος Γενικός Διευθυντής και έχει διατελέσει Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής στην Γενική Διεύθυνση Παιδείας και Πολιτισμού, υπεύθυνος της Ευρωπαϊκής Συνεργασίας στους τομείς της Παιδείας και Νεότητας. Επινόηση, διαπραγμάτευση και έναρξη προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης Socrates και Leonardo.

Αντιπρόεδρος: Mitzi Bollani

Συγγραφέας του «Χωρίς εμπόδια» - Έργο προσβάσιμων κατοικιών. Κώδικας κατασκευής για τον δήμο της Πάρμα περιλαμβάνοντας τους όρους προσβασιμότητας – 1998 / Μέλος της Ομάδας Επίβλεψης για τον «Ευρωπαϊκό Οδηγό για ένα προσβάσιμο δομημένο περιβάλλον» - Ραϊσβαϊκ (Ολλανδία) / Σχεδιασμός Κινητικότητας Πεζών ιδιαίτερα για τα άτομα με αναπηρίες – Φιντένζα 1990 / Κινητικότητα Πεζών και καλή προσβασιμότητα στο Ιστορικό Κέντρο της Γένοβας – Πρόγραμμα Life - 1994-996 / Σειρά μαθημάτων «Σχεδιασμός για όλους» για Αρχιτέκτονες - Γένοβα 1996 / Σειρά μαθημάτων «Σχεδιασμός για όλους» για Αρχιτέκτονες – Σαβόνα 1998-1999.

Ομάδα Εμπειρογνομόνων:

- **Ivor Ambrose**

Ανεξάρτητος Σύμβουλος και Ερευνητής εξειδικευμένος στους τομείς της προσβασιμότητας, της αναπηρίας, τις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών και της διαχείρισης ευρωπαϊκών έργων. Είναι Τεχνικός Σύμβουλος της Γενικής Διεύθυνσης Έρευνας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στα θέματα Γήρανσης του πληθυσμού και Αναπηρίας. Έχει εργαστεί ως Σύμβουλος-εμπειρογνώμων στη Γενική Διεύθυνση Κοινωνίας της Πληροφορίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και για 15 χρόνια ήταν υπεύθυνος έρευνας στο Δανέζικο Ινστιτούτο Κατασκευαστικών Ερευνών μελετώντας το σχεδιασμό και την αξιολόγηση της στέγασης και των οικισμών.

- **Cleon Angelo**

Ειδικός στις αναπηρίες και ακαδημαϊκός με εξειδίκευση στα προβλήματα των ατόμων με μειωμένες ικανότητες κινητικότητας, όντας ο ίδιος χρήστης αναπηρικής πολυθρόνας. Επηρέασε την εισαγωγή και υλοποίηση των μονάδων δράσης καθημερινής ζωής (activities of daily living – ADL – units) σε πολλές πόλεις του Βελγίου. Έχει πιέσει την πολιτική διεύθυνση για: νόμιμη συμφωνία για μονάδες ADL στις Βρυξέλλες και στη Βαλλουνία, μειωμένο ΦΠΑ για προσαρμοσμένες κατοικίες, επιδότηση για προσαρμοσμένους οικισμούς στη Βαλλουνία. Εξειδικεύτηκε στη σύλληψη και δημιουργία μιας βάσης δεδομένων βοηθητικής τεχνολογίας (assistive technology – AT), κατοικιών και υπηρεσιών για άτομα με αναπηρίες. Έχει σχεδιάσει και δημιουργήσει έναν δικτυακό τόπο προώθησης της ενσωμάτωσης των ατόμων με αναπηρίες (στα γαλλικά). Εργάζεται με τον εθνικό οργανισμό στέγασης και τον σύνδεσμο «Αυτονομία». Είναι ειδικός στα θέματα

αναπηρίας από το 1983. Έχει διατελέσει Administrateur-Délégué για την εταιρεία «Acces-A» asbl από το 2001.

- **Mieke Broeders**

Η Mieke Broeders είναι κοινωνικός λειτουργός και εργάστηκε για 15 χρόνια σε έναν οργανισμό περιφερειακής ανάπτυξης (έχει διευθύνει έργα στους τομείς της κατάρτισης ανέργων και τουρισμού) και τα τελευταία 10 χρόνια προϊστάται ενός κέντρου προσβασιμότητας στις Φλάνδρες. Το κέντρο έχει 12 άτομα προσωπικό απαρτιζόμενο από αρχιτέκτονες, σχεδιαστές βιομηχανίας και εργασιοθεραπευτές. Τα θέματα του κέντρου είναι: η πληροφόρηση, συμβουλές για μετατροπές κατοικίας, συμβουλές και εισηγήσεις στη προσβασιμότητα στον δημόσιο τομέα και στα μέσα μαζικής μεταφοράς γενικότερα, προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, έρευνες για τη προσβασιμότητα και τη δημιουργία προτύπων και οδηγιών. Το κέντρο συνεργάζεται με τις περιφέρειες, τους δήμους, το Βελγικό σιδηρόδρομο, δημόσιες εταιρείες λεωφορείων και τη τουριστική αρχή των Φλανδρών.

- **Mike Freshney**

Αντιπρόσωπος του Ηνωμένου Βασιλείου στην Ένωση Ευρωπαίων Κατασκευαστών (Union of European Developers and Housebuilders - UEPC). Το UEPC υποστηρίζει και προστατεύει τα συμφέροντα των κατασκευαστών στην Ευρώπη. Μη-διοικητικός Διευθυντής της Συνομοσπονδίας Κατασκευαστών Κατοικίας Η.Β. Πρόεδρος της Εταιρείας Εθνικού Συμβουλίου Κατασκευής και Ελέγχου Κατοικιών Η.Β. (UK National House Building Council Building Control Company). Μη-διοικητικός Διευθυντής τριών εταιρειών κατασκευής κατοικιών. Πρώην πρόεδρος της ομάδας εργασίας του Η.Β., υπεύθυνη για την κατάρτιση προτύπων προσβασιμότητας για νέες κατοικίες σε συνδυασμό με την εισαγωγή του «Τμήματος Μ (Προσβασιμότητα)» στον Εθνικό Κατασκευαστικό Κώδικα.

- **Sarah Langton-Lockton**

Διευθύνων Σύμβουλος από το 1979 του Κέντρου Προσβάσιμου Περιβάλλοντος, την κύρια μη-κερδοσκοπική οργάνωση στο Η.Β., που ασχολείται με την πρακτική διασφάλιση της προσβασιμότητας του δομημένου περιβάλλοντος ειδικά για άτομα με αναπηρίες και ηλικιωμένους. Από αυτή τη θέση έχει δημιουργήσει συστήματα έλεγχου της προσβασιμότητας και άλλες συμβουλευτικές υπηρεσίες σχετικές με την πρόσβαση. Έχει επίσης ασχοληθεί με την εκπαίδευση και τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη, τον σχεδιασμό οδηγιών, που όπως και άλλο υλικό, έχει εκδοθεί ώστε να προωθηθεί η κατανόηση του θέματος. Είναι μέλος του Συμβουλευτικού Φόρουμ Δομημένου Περιβάλλοντος – Δικαιώματα Αναπηρίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Βραβεύτηκε με τον τίτλο της Αξιωματικού της Βρετανικής Αυτοκρατορίας όντας στη Τιμητική Λίστα των Γενεθλίων της Βασιλίσσης Αγγλίας το 2000 για υπηρεσίες προς τα άτομα με αναπηρίες.

- **Dr Peter Neumann**

Διευθυντής της Neumann Consult (www.neumann-consult.com), ένα γερμανικό συμβουλευτικό γραφείο που εστιάζεται στη δημοτική και περιφερειακή ανάπτυξη, τον τουρισμό και τον Καθολικό Σχεδιασμό. Είναι επίσης ανώτερος λέκτορας στο Ινστιτούτο Γεωγραφίας στο Πανεπιστήμιο του Münster και μέλος της γερμανικής Ομάδας Εμπειρογνομώνων DIN CERTCO για «Σχεδιασμό, Κατασκευή και

Προϊόντα Χωρίς Φραγμούς» και της «Ευρωπαϊκής Ιδέας για Δίκτυο Προσβασιμότητας» ("European Concept for Accessibility Network" (www.eca.lu)).

- **Ulrich Paetzold**

Γενικός Γραμματέας της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Κατασκευαστικής Βιομηχανίας (European Construction Industry federation - FIEC). Η FIEC αντιπροσωπεύει μέσω των 30 εθνικών ομοσπονδιών της σε 23 χώρες (17 χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου συν την Κύπρο, Τσεχία, Ουγγαρία Πολωνία, Ρουμανία και Σλοβακία), κατασκευαστικές εταιρείες όλων των μεγεθών όπως μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις καθώς και εταιρείες «παγκοσμίου βεληνεκούς» που ασχολούνται με πάσης φύσεως δραστηριότητες κατασκευών και πολιτικής μηχανικής.

- **Finn Petren**

Διευθύνων Σύμβουλος της Σκανδιναβικής Συνεργασίας για την Αναπηρία και γενικός γραμματέας του Σκανδιναβικού Συμβουλίου Πολιτικής για την Αναπηρία που υπόκειται στο Σκανδιναβικό Υπουργικό Συμβούλιο. Υπεύθυνος για μια ευρεία (διευρυμένη??)Σκανδιναβική συνεργασία σε θέματα προσβασιμότητας και Καθολικού Σχεδιασμού στους διάφορους κοινωνικούς τομείς. Είναι επίσης αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Σχεδιασμού και Αναπηρίας (European Institute for Design and Disability - EIDD) και ιδρυτής/ έκδοτης του Σκανδιναβικού περιοδικού «Form & Funktion» που ασχολείται με θέματα σχεδιασμού για όλους.

- **Luc Rivet**

Γενικός Γραμματέας του Ευρωπαϊκού Συνδέσμου Ανελκυστήρων (European Lift (Elevator) Association - EEA). Ο κυριότερος σκοπός του EEA είναι η προώθηση της ποιότητας και ασφάλειας των εγκαταστάσεων και υπηρεσιών που σχετίζονται με τους ανελκυστήρες, τους φορτωτές, τις κινούμενες σκάλες, τις ταινίες μεταφορών επιβατών και όλων των σχετικών συστημάτων που έχουν παραχθεί, εγκατασταθεί και διατηρηθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και η ασφαλής και συνεχής χρήση τους στην υπηρεσία του δημοσίου συμφέροντος.

- **Christina Rodriguez-Porrero**

Διευθύντρια της οργάνωσης [Centro Estatal de Autonomia Personal y Ayudas Tecnicas](#) Μέλος των: ICTA (αντιπρόεδρος), AATE, ECMT, ISAAC, ISO, CEN.

- **Fionnuala Rogerson**

Ιρλανδέζα αρχιτέκτων με εξειδίκευση στη Προσβασιμότητα. Αντιπρόσωπος του Συμβουλίου Αρχιτεκτόνων Ευρώπης (Architects Council of Europe - ACE), το σωματείο που αντιπροσωπεύει το επάγγελμα των αρχιτεκτόνων στην Ευρώπη. Πρώην πρόεδρος της Ομάδας Εργασίας για την Προσβασιμότητα του Βασιλικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτόνων Ιρλανδίας, μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Ιρλανδικού Ινστιτούτου Σχεδιασμού και Αναπηρίας και γραμματέας της Διεθνούς Ένωσης Αρχιτεκτόνων – Ομάδα Εργασίας Αρχιτεκτονικής και Αναπηρίες – Σχεδιασμός για Όλους. Έχει συνεισφέρει σε διάφορα μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης και σε εκδόσεις με θέμα την Προσβασιμότητα και τον Σχεδιασμό Ενσωμάτωσης. Από το 1998 – 2000 εργάστηκε στο Έργο «Draware» που

συγχρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα Horizon της ΕΕ στη Σχολή Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου Κολεγίου Δουβλίνου όπου διατέλεσε υπεύθυνη για την πρακτική εκπαίδευση της προσβασιμότητας στο Δομημένο Περιβάλλον για αρχιτέκτονες.

- **Bas Treffers**

Αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Αναπηρίας. Συμμετέχει σε πολλά έργα σχετικά με την προσβασιμότητα, την τεχνολογία, την προτυποποίηση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Από το 1988 έως το 1996 διατέλεσε πρόεδρος της Διεθνούς Επιτροπής για την Τεχνολογία και την Προσβασιμότητα (RI International Commission on Technology and Accessibility - ICTA). Έχει συμβάλει στα Ευρωπαϊκά προγράμματα HELIOS, COST και TIDE. Έχει παρουσιάσει πολλές μελέτες σε αρκετά διεθνή συνέδρια σε όλο τον κόσμο, και μεταξύ άλλων στο Συμβούλιο της Ευρώπης και στο AAATE.

- **C.J. Walsh**

Διευθύνων τεχνικός σύμβουλος στην οργάνωση [Sustainable Design International](#). Αρχιτέκτων, μηχανικός ασφάλειας πυρκαγιών και τεχνικών ελέγχων. Μέλος του Διεθνούς Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας στα Κτίρια και τις Κατασκευές (International Council for Research and Innovation in Building and Construction - CIB).

Ειδικός Εισηγητής: Marc Berthiaume

Αξιωματούχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΓΔ Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων)

Μετάφραση στα ελληνικά: Ανδριαννή Σαρρή και Κωστής Τσάπρας